

Juridiska institutionen
Juristprogrammet
Examensarbete, 30 hp, HT 2011

Avtal om rådgivning

– en jämförande studie av svensk rätt och Draft Common Frame of Reference

Författare: Anton Konradsson

Handledare: Jens Andreasson
Examinator: Rolf Dotevall

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Innehållsförteckning

Förkortningar	4
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund och problemställning	6
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Metod	7
1.4 Avgränsningar	8
1.5 DCFR:s svenska rättskällestatus	9
1.6 Terminologi	10
1.7 Forskningsläget	11
2. Definition av rådgivning och rådgivningsavtalens rättsliga reglering	12
2.1 Definition av rådgivning och rådgivare	12
2.1.1 Rådgivning och information	13
2.1.2 Rådgivning, försäljning och särskilt om finansiell rådgivning	13
2.1.3 Avtal om förmedling	14
2.2 Rättsystematisk kategorisering och rättslig reglering	15
2.2.1 18 kap. HB	16
2.3 DCFR	18
3. Avtalsrättsliga aspekter	19
3.1 Avtals ingående	19
3.2 Rådgivningsavtal	20
3.2.1 Uppkomst av avtalsförhållande genom konkludent handlande	20
3.2.2 Uppkomst av avtalsförhållande utan uttrycklig avtalsvilja	21
3.2.3 Tillitens betydelse och avtals uppkomst trots brist på gemensam partsvilja	22
3.2.4 Avtals omfattning	24
3.2.5 Rådgivningsansvaret som ett kontraktuellt eller utomobligatoriskt ansvar	25
4. Uppdragsgivares skyldigheter	28
4.1 Utge arvode	28
4.2 Medverkansplikt	28
4.3 DCFR	30
5. Rådgivares skyldigheter	33
5.1 Metodansvar och kravet på fackmässighet	33
5.2 Omsorgsplikt och lojalitetsplikt	35
5.2.1 Omsorgsplikt	35
5.2.2 Lojalitetsplikt	37
5.3 Informationsförpliktelse	39
5.3.1 Tillhandahålla tillräcklig och korrekt information	39
5.3.2 Identifiera problemet och informera om risk	41
5.3.3 Uppmärksamma och upplysa om intressekonflikter	42
5.3.4 Avrådningsplikt	43
5.3.5 Pedagogisk plikt	44
5.4 DCFR	47
5.4.1 Samla in preliminära uppgifter	47
5.4.2 Tillhandahålla expertkunskap	48
5.4.3 Metodansvar och omsorgsplikt	49
5.4.4 Avtalsenlighet	51

5.4.5 Dokumentation	52
5.4.6 Skyldigheter vid intressekonflikter	52
5.4.7 Inverkan av uppdragsgivarens kompetens	53
5.4.8 Ansvar vid underlåtenhet av att prestera kontraktuella förpliktelser	54
6. Avslutande analys	56
6.1 Svensk rätt	56
6.2 DCFR	58
6.3 Behovet av rättslig reglering	59
Källförteckning	62

Förkortningar

AB 04	Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader
ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
DCFR	Draft Common Frame of Reference
Ds	Departementspromoria
FfL	Lag (2005:405) om försäkringsförmedling
FML	Fastighetsmäklarlag (2011:666)
HaL	Lag (1991:351) om handelsagentur
HB	Handelsbalk (1736:0123 2)
HD	Högsta domstolen
JFT	Tidskrift utgiven vid Juridiska Föreningen i Finland
JT	Juridisk Tidskrift
KtjL	Konsumenttjänstlag (1985:716)
KommL	Kommissionslag (2009:865)
KkrL	Konsumentkreditlag (2010:1846)
KöpL	KöpL (1990:931)
LFR	Lag (2003:862) om finansiell rådgivning till konsumenter
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avd. I
NJM	Forhandlingene ved det 35. nordiske juristmøtet i Oslo 18.-20. august 1999
PECL	Principles of European Contract Law
Prop.	proposition
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
SkL	Skadeståndslag (1972:207)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
TfR	Tidsskrift för Rettsvitenskap

UPICC   UNIDROIT (International Institute for the Unification of Private Law)
Principles of International Commercial Contracts

VpmL   Lag (2007:528) om värdepappersmarknaden

1 Inledning

1.1 Bakgrund och problemställning

Det svenska samhället och näringslivet går mot att bli mer och mer tjänsteinriktade. Samtidigt blir produktionen av varor och tjänster alltmer specialiserad och kunskapskrävande, vilket leder till att företag i större utsträckning köper in expertkunskap av externa aktörer. Exempel på sådana rådgivningsyrken är advokater, arkitekter, mäklare, finansiella rådgivare och revisorer. Denna ökade marknad, i kombination med tjänsternas komplexitet, leder till att ansvarsfrågan vid utförandet av tjänster blir alltmer intressant att utreda.

Immateriella tjänster såsom rådgivningsavtal skiljer sig väsentligt från köp av varor vilket skapar helt olika behov och krav för beställaren. Det som kännetecknar immateriella avtal är att de till sin karaktär är abstrakta och i många fall inte är knutna till ett fysiskt objekt.¹ En annan aspekt av förevarande avtalstyper är de ojämna kunskapsförhållanden som råder mellan parterna, då en expert i regel anlitas för att intern kompetens saknas inom en organisation. Ofta är samarbetet mellan uppdragsgivare och rådgivare långsiktigt och ställer stora krav på förtroende och samarbetsvillighet då rådgivningsavtalets innehåll och förutsättningar ofta förändras under uppdragstidens gång.

Trots tjänsters särart från köp av varor saknar svensk rätt en direkt tillämpbar lagstiftning om köp av tjänster - samtidigt som en ny rättskälla: Draft Common Frame of Reference (DCFR) tillhandahåller mer direkt tillämpbara lösningar men vars rättsliga ställning i Sverige är oklar.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen syftar till att behandla avtal om rådgivning. Uppsatsen avser därmed behandla frågor om vem som i rättslig mening är att anse som rådgivare, hur ett avtalsförhållande uppkommer och vilka skyldigheter och rättigheter som åvilar parterna. Uppsatsen syftar även till att diskutera behovet av rättslig reglering på området.

På senare tid har det utarbetats ett antal transnationella principalsamlingar² inom förmögenhetsrätten. De mest framstående bland dessa är UPICC, PECL och just DCFR.³ DCFR omfattar ett mycket stort antal områden inom civilrätten och reglerar i flera fall

---

¹ Lehrberg, s. 241.

² Betecknandet av dessa som principalsamlingar kan dock kritiseras för att vara missvisande, då de till sin utformning mer liknar konkreta regler.

³ Munukka (Ny Juridik 2010), s. 21.

områden som inte varit föremål för lagstiftning inom svensk rätt, däribland även avtal om rådgivning. Inledningsvis var referensramen ett av flertalet framstående akademiker privat forskningsinitiativ men har efterhand kommit att bli ett EU-projekt.⁴ Såsom framgår av beteckningen befinner sig referensramen ännu på ett utkaststadium, avsett att få politisk godkännande genom kommissionen.⁵ Frågan avseende hur DCFR skall tillämpas har varit uppe för diskussion i Ministerrådet samt Europeiska rådet och den aktuella ståndpunkten är att DCFR i nuläget inte bör utvecklas till något mer än ett stöd för EU:s lagstiftande organ med tillhandahållande av grundläggande principer, definitioner samt modellregler på avtalsrättens område.⁶ DCFR är således inte någon färdig produkt och är heller inte tillkommen genom den gängse lagstiftningsproceduren.

Med beaktande av framväxten av transnationella principalsamlingar samt att DCFR enligt NJA 2009 s. 672 i vissa fall kan tillmätas betydelse som svensk rättskälla är det även av intresse att närmare undersöka i vilken mån DCFR ur materiellt hänseende är förenligt med övriga svenska rättskällor samt kan tillhandahålla ändamålsenliga och önskvärda normer.

1.3 Metod

Uppsatsen är skriven i enlighet med traditionell rättsdogmatisk metod. En vanlig uppfattning är att den rättdogmatiska metoden definieras av sitt inifrånperspektiv, då rättsdogmatikern förväntas arbeta inom den gällande rättens ram och använda rättskällor i enlighet med rättskälleläran. Det är också en vanlig uppfattning att rättsdogmatik handlar om gällande rätt.⁷ En rättsdogmatisk metod kan enligt ett strikt synsätt innebära att rättsdogmatikern tar avstånd från att införa värderingar i sina vetenskapliga arbeten utan endast söker fastställa relevanta rättsregler ur vilka läsaren kan göra prognoser. Rättsdogmatikern ställer sig vid en sådan uppfattning också neutral till de metoder som domstolar använder.⁸

Ofta framhålls samtidigt att rättens viktigaste funktion förutom konfliktlösning är att påverka det allmänna handlandet. Den mer strikta tolkningen av den rättsdogmatiska metoden innebär dock att rättdogmatikern endast skall betrakta som sin uppgift att företa vetenskaplig forskning av deskriptiv karaktär och sakna ett intresse för utvecklande av nya normer och

---

⁴ Twigg-Flesner, s. 13 ff. och Munukka, (Ny Juridik 2010), s. 22.

⁵ Munukka (Ny Juridik 2010), s. 23.

⁶ The Swedish Government's views on the Green Paper on European contract law, COM(2010) 348 final, 31 januari 2011, Ju2010/6021/L2.

⁷ Sandgren (TfR 2005), s. 649 f.

⁸ Hellner (1997), s. 356.

kriterier för rationalitet i lagstiftning.⁹ En mer fri tolkning av den traditionella rättsdogmatiska metoden kan däremot innefatta en djupgående analys och prövning av exempelvis de gällande reglernas lämplighet. Rättsvetenskapen kan därmed fullgöra en granskningsuppgift, till nytta för rättsutvecklingen.¹⁰ Enligt ett sådant synsätt kan det även anses alltför snävt att begränsa det material som läggs till grund för en rättsvetenskaplig framställning till begreppet ”rättskälla” i traditionell bemärkelse.¹¹

Förevarande uppsats syftar till att utreda gällande rätt, såväl som att analysera det rättsliga materialets lämplighet. Således avser författaren med rättsdogmatisk metod någonting mer än att endast kartlägga gällande rätt och anser att den rättsdogmatiska metoden även möjliggör att den som bedriver rättsvetenskaplig forskning kan ta ställningstaganden av olika slag.

Då förevarande område till stor del saknar direkt tillämplig rättslig reglering får ledning hämtas ur analogier, praxis, yrkesetiska regler, standardavtal, doktrin och allmänna avtalsrättsliga principer.

Uppsatsens metod, att jämföra svensk rätt och DCFR utgör enligt författaren en värdefull studie. Samtidigt är metoden förenad med svårigheter hänförliga till att DCFR saknar ett institutionsbygge, en rättslig kontext och är så nyligen tillkommen att möjligheter att utveckla referensramen ännu har saknats. Det juridiska materialet att tillgå är med andra ord begränsat. En jämförelse mellan svensk rätt och DCFR måste därmed betraktas utifrån ovanstående förutsättningar.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar kontraktstyper inom den kommersiella avtalsrättens område och bortser därför från exempelvis konsumenträtt och regler om offentlig upphandling. Uppsatsen behandlar uppdragsavtal och bortser därmed från rådgivning som sker inom anställningsavtal. Då en allmän tjänstelag saknas i svensk rätt har författaren valt att använda sig av analogier i de fall som bedöms lämpligt. Uppsatsen ger dock självfallet inte utrymme för att behandla varje tänkbar analogitolkning och inte heller har det funnits möjlighet att behandla yrkesetiska regler i någon större utsträckning. Uppsatsen behandlar rådgivares och uppdragsgivares skyldigheter. Det har dock inte varit författarens ambition att belysa alla sådana skyldigheter.

---

⁹ Hellner (1997), s. 358.

¹⁰ Agell, s. 43.

¹¹ Hellner (1997), s. 362.

Av DCFR:s rättsregler har författaren i den mån det ansetts möjligt begränsat sig till att studera Part C. Services Chapter 7 (Information and advice) vilket specifikt behandlar avtal om rådgivning. Kapitlet saknar specifika artiklar om rådgivningsavtals ingående, varför dessa frågor endast behandlas enligt svensk rätt.

1.5 DCFR:s svenska rättskällstatus

I avsaknad av direkt tillämplig lag och avtalsinnehåll är det normala att den utfyllande rätten konstrueras av analogier från närliggande lagar och praxis. I NJA 2009 s. 672 har HD dock angett DCFR som rättslig grund för sitt avgörande.

Målet ifråga rörde uppsägningstid för ett återförsäljaravtal vilket gällde tillsvidare. Parterna, Malmbergsbagaren Förvaltning Aktiebolag (Malmbergsbagaren) och Allbröd Lappland Aktiebolag (Allbröd) hade ingått ett avtal om att Allbröd till ett reducerat pris inhandlade bröd från Malmbergsbagaren vilket de sedermera vidareförsålde. Även ett visst samarbete förekom i fråga om marknadsföring och produktutveckling. Samarbetet baserades på ett muntligt avtal samt löpte på obestämd tid. Allbröd begärde visserligen vid två tillfällen att avtalet skulle formaliseras skriftligen och därmed även innefatta en uppsägningstid om tolv månader men Malmbergsbagaren motsatte sig de föreslagna avtalen, då de av denne ansågs som ofördelaktiga. Efter sju års samarbete tillställdes Allbröd av Malmbergsbagaren en uppsägning av avtalet till hastigt upphörande. Allbröd väckte i sin tur talan mot Malmbergsbagaren och hävdade bland annat att en uppsägningstid om fem månader var gällande mellan parterna och att Allbröd därmed var berättigad till skadestånd för att avtalet upphört i förtid.

HD konstaterade att det varit fråga om ett återförsäljaravtal, samt att lagstiftning avseende denna avtalstyp saknas i svensk rätt. HD:s slutsats var densamma som hovrättens men tillskillnad från hovrätten nämndes lojalitetsplikt överhuvudtaget inte som rättslig grund, då HD istället valde att i sina domskäl bland annat hänvisa till DCFR för att avgöra frågan avseende uppsägningstiden.

Inom doktrinen har domen varit ett föremål för diskussion. Munukka anser att domen och det faktum att HD använt DCFR som rättslig grund resulterat i att den svenska förmögenhetsrätten svart på vitt utökats med en ny rättskälla och att det finns anledning för det svenska juristkollektivet att glädjas åt att detta, då DCFR ger relativt handfast handledning

på ett annars svårorienterat område.¹² Även andra inom doktrinen har uttryckt sitt gillande till HD:s domslut och sitt ställningstagande för DCFR som rättskälla, främst då den av dessa anses välgenomarbetad och kan ge ledning i situationer då lagstiftning saknas.¹³ Mårten Schultz är avseende rättsfallet betydligt mer negativt inställd till att domstolen fäster vikt vid DCFR i sin bedömning och är av åsikten att referensramen saknar politisk legitimitet då den tillkommit utan demokratisk förankring.¹⁴ Schultz menar även att det komparativa arbetet oundvikligen resulterat i kompromisser på bekostnad av den nordiska rätten och betonar risken av att okritiskt använda DCFR, då principer i denna kan grundas på en annan rättstradition. Därmed är det enligt Schultz av vikt att noga bilda sig en uppfattning om vilka värderingar DCFR vilar på och om dessa passar in i den svenska lagstiftningskontexten.¹⁵

Oavsett vad man anser om DCFR som svensk rättskälla är det enligt författarens mening tydligt att referensramen tycks ha haft en avgörande betydelse för målets utgång. Trots att domen inte behandlade immateriella tjänsteavtal eller rådgivningsavtal kan den anses ha relevans även för dessa typer av avtal, då domen visar på att DCFR:s modellregler är en vägledning för jurister när uttrycklig lag saknas. Domen kan därmed ses som en instruktion till domare och ombud avseende vilka källor som en juridisk argumentation skall byggas på i de fall uttryckligt lagstöd och avtalsinnehåll saknas.¹⁶

1.6 Terminologi

Inom litteraturen förekommer flertalet olika benämningar för det som författaren i förevarande uppsats benämner som rådgivnings- eller rådgivaransvar. *Professionansvar* är en ofta använd term som används för att knyta rådgivaransvaret till en specifik profession. Förevarande uppsats syftar till att behandla avtal om rådgivning mer generellt och författaren har därför valt att inte använda denna term.

I förevarande uppsats har författaren valt att benämna parterna som *uppdragsgivare* och *rådgivare* eller *uppdragstagare*. Uppdragsgivare är dels ett vedertaget begrepp samt används i en professionell kontext vilket passar uppsatsens inriktning på kommersiella avtalsförhållanden. Begreppet rådgivare används som benämning för uppdragsgivarens

---

¹² Munukka (Ny Juridik 2010), s. 31.

¹³ Se Ramberg (SvJT 2010), s. 98, Johansson (Infotorg 2009), s. 4, Nyström, s. 120.

¹⁴ Schultz (JFT 2009), s. 771 ff.

¹⁵ Schultz (JFT 2009), s. 788.

¹⁶ Ramberg (SvJT 2010), s. 98.

motpart. Benämningen uppdragstagare används dock istället i den mån det är språkligt motiverat.

1.7 Forskningsläget

Rådgivningsansvar och rådgivningsavtalets särart har i den svenska juridiska doktrinen behandlats tämligen sparsamt. Forskning avseende DCFR:s regler gällande rådgivningsavtal saknas i princip helt.

Jan Kleineman har med sin avhandling från 1987 ”Ren förmögenhetsskada – särskilt vid vilseledande av annan än kontraktspart” och genom att ha skrivit ett flertal artiklar behandlat olika rådgivartypers professionsansvar. Jan Elfström behandlar i sin bok ”Rådgivarens professionsansvar” vad som skiljer rådgivning från andra åtaganden och när ett råd blir ansvarsgrundande.¹⁷ Fredric Korling har i sin avhandling ”Rådgivningsansvar: särskilt avseende finansiell rådgivning och investeringsrådgivning” utgiven 2010 behandlat ansvaret för rådgivning och särskilt för finansiell rådgivning. Korling har dock inte särskilt behandlat DCFR. Med beaktande av verkets omfattning, kvalitet och utgivningsdatum har denna avhandling till stor del fått utgöra grunden för förevarande uppsats.

---

¹⁷ Boken riktar sig främst till personer som yrkesmässigt sysslar med frågor rörande rådgivaransvar.

2 Definition av rådgivning och rådgivningsavtalens rättsliga reglering

2.1 Definition av rådgivning och rådgivare

Rådgivning kan definieras som en form av informationsförmedling, ur vilken ett komplicerat förhållande mellan informationsförmedlaren och informationsmottagaren uppstår. Uttrycket råd saknar emellertid en omedelbar och naturlig referensram i det juridiska språket och en enhetlig juridisk begreppsbestämning är med beaktande av att begreppet avser så många olikartade kommunikationsformer mellan fristående rättssubjekt inte möjlig.¹⁸

Korling har i sin avhandling gjort rådgivningsbegreppet till föremål för en ingående analys. En av Korlings slutsatser är att då begreppet saknar en given definition har det kommit att användas på olika sätt inom lagstiftningen. Det är därför lämpligt att tolka rådgivningsförpliktelserna utefter rådgivningstyp och rättsområde.¹⁹

Även om det inte existerar något entydigt begrepp kan ledning hittas för hur rådgivarbegreppet uttolkas ur olika rättsliga källor. I förarbetena till lag om finansiell rådgivning står att läsa att det med rådgivning allmänt avses verksamhet som syftar till att lämna förslag om lämpliga tillvägagångssätt i ett visst sammanhang. Rådgivaren förutsätts besitta en speciell kompetens och förväntas med stöd av denna vägleda konsumenten om hur denna i ett visst fall bör agera. Rådgivning har vidare en individuell prägel och syftar till att lämna rekommendationer och visa på handlingsalternativ.²⁰ Enligt förarbetena till konsumenttjänstlagen definieras rådgivning som en verksamhet där någon med särskilda insikter på ett visst ämnesområde, ställer dessa till förfogande för att beställaren på bästa sätt kan ta tillvara sina intressen, antingen fortlöpande eller i en bestämd situation.²¹

Näringsidkare, vilkas arbetsuppgifter typiskt sett innehåller moment av att lämna råd kan betecknas som rådgivare. Att lämna råd behöver inte vara den huvudsakliga sysslan och det kan därför sägas att rådgivare är en löst sammansatt kategori. Rådgivarens yrkeskategori spelar emellertid roll för ansvarsbedömningen.²²

Då det i svensk rätt saknas en legaldefinition av rådgivning är en lämplig metod för att närmare definiera begreppet vara att försöka avskilja det från närliggande begrepp.

---

¹⁸ Kleineman (1987), s. 509.

¹⁹ Korling, s. 596.

²⁰ SOU 2002:41 s. 10.

²¹ SOU 1979:36 s. 100 ff.

²² Korling, s. 26.

2.1.1 Rådgivning och information

Rådgivning kan som tidigare nämnts definieras som en form av informationsförmedling men kan sägas särskilja sig från information på så vis att rådgivning innebär att rådgivaren skall välja ut relevant information och ge uppdragsgivaren en rekommendation över hur han bör agera. Utöver att hjälpa uppdragsgivaren inhämtar och väljer rådgivaren ut relevant information samt utvärderar densamma.²³ Problem med att särskilja en rådgivares rekommendationer från ren informationsförmedling kan dock såklart uppkomma.

2.1.2 Rådgivning, försäljning och särskilt om finansiell rådgivning

Rådgivning syftar till att ge den som söker råd ett antal handlingsalternativ samt en rekommendation om hur denne bör handla för att tillgodose sina intressen och kan därmed särskiljas ifrån försäljning, vilket syftar till att resultera i ett avslut, exempelvis genom ett köp.²⁴ Gränserna mellan företeelserna kan dock vara svåra att upprätthålla, vilket kan innebära ett rättssäkerhetsproblem eftersom skyddet beror på vilken typ av information kunden anses ha fått.²⁵

Enligt allmän köprättslig tradition finns utrymme för att säljare ansvarsfritt kan fara med allmänt lovprisande uppgifter.²⁶ Om en kund i en affär ber en försäljare om råd för inköp eller om en kund tagit till sig allmänt lovprisande information via marknadsföring kan detta i ett normalfall inte ligga till grund för en köprättslig felbedömning eftersom kunden i regel bör vara medveten om att en säljare inte är oberoende och att reklam syftar till att locka kunder. När en konsument vill köpa en finansiell tjänst, exempelvis placera pengar i fonder, vänder sig kunden vanligtvis till ett specifikt företag, vanligtvis kundens bank, och förlitar sig på de rekommendationer som erhålls därifrån, ofta utan att undersöka andra säljares utbud av liknande produkter och tjänster. Anledningen är att bankerna som ”fullserviceleverantörer” i regel kan tillgodose kundernas samtliga behov och framställt sig som just rådgivare eller personlig bankman trots att de som anställda av banken kan betraktas som säljare, då de kan anses sakna basala förutsättningar för att kunna agera som rådgivare – opartiskhet och avsaknad av egenintresse. Finansiell rådgivning har emellertid blivit föremål för

---

²³ Korling, s. 119.

²⁴ Korling, s. 10.

²⁵ Här och i det följande: Korling, s. 124 ff.

²⁶ Håstad, s. 81.

särreglering²⁷ och det har av lagstiftaren markerats att särskilt ansvar skall föreligga för denna typ av avtal. Dessutom skall en kund troligtvis kunna förlita sig på en finansiell rådgivare i högre grad än många andra varor och tjänsteområden eftersom det är ett svårt kunskapsområde för konsumenter att sätta sig in i.

Sammanfattningsvis har finansiell rådgivning det senaste årtiondet varit ett uppmärksammat rättsområde. Finansiell rådgivning till konsumenter är ett särreglerat område och uppställer uttryckliga skyldigheter för rådgivning²⁸ men bidrar enligt författaren till att begreppet rådgivning urvattnas då det till så stora delar uppvisar likheter med ren försäljning. För den som befinner sig i en rådgivnings- eller rådgivningsliknande situation är det vidare viktigt att fundera över huruvida den man låter sig rådgivas av också legalt uppfattas som en rådgivare eftersom en rådgivare har större skyldigheter att tillgodose en uppdragsgivares intressen än t.ex. en försäljare. I den mån särreglering existerar för yrkesgruppen är denna också av stor vikt för att avgöra ansvarsförhållandet mellan parterna.

2.1.3 Avtal om förmedling

En avtalstyp som också till viss del innehåller rådgivning är förmedlingstjänster. Denna avtalsform uppstår i situationer då det kan vara svårt eller komplicerat för köpare och säljare att själva genomföra en affär. Förmedlarens roll är att knyta samman säljarsidan och köparsidan men också att bistå parterna med kunskap och råd. Förmedlingstjänstens omfattning kan variera från att endast tillhandahålla en marknadsplats till att hjälpa parterna med transaktioner, förhandlingar och avtalsslut. Det varierar även huruvida förmedlaren har avtal med en av parterna eller båda.²⁹ Även om förmedlaren endast tecknat avtal med säljaren kan förpliktelser gentemot köparen föreligga. Avtalstypen skiljer sig därmed från den allmänna kontraktsrätten på så vis att förmedlaren även åtar sig förpliktelser gentemot part han inte tecknat kontrakt med. Förmedlaren har alltså ett ansvar gentemot båda parterna och skall agera neutralt.³⁰ Den allmänna omsorgsplikten som följer av god fastighetsmäklarsed innebär exempelvis att mäklaren har en skyldighet att ta till vara på både säljarens och köparens intresse.³¹

---

²⁷ Se LFR.

²⁸ Se exempelvis 4,5 §§ LFR.

²⁹ Ramberg (2005), s. 137.

³⁰ Ramberg (2005), s. 140.

³¹ Se 8 § FML.

2.2 Rättssystematisk kategorisering och rättslig reglering

En intressant fråga är hur rådgivningsavtal rättssystematiskt skall kategoriseras. Klart är att avtalstypen kan hänföras till kategorin immateriella tjänster. Begreppet immateriella tjänster definieras ofta negativt gentemot materiella tjänster och avser därmed tjänster som saknar koppling till fysiska objekt.³² Istället rör tjänsterna intellektuella prestationer av exempelvis advokater, revisorer och skatterådgivare.³³ Karaktäristiskt för immateriella tjänster såsom rådgivningsavtal är dess varaktighet.³⁴ Till skillnad från köpavtal, som är momentana avtal, varar tjänsteavtal i regel under en längre tid. Ofta innebär därför ett tjänsteavtal en process vari olika efter hand uppkommande omständigheter och förändrade förutsättningar kan påverka slutresultatet. Exempelvis kan advokaten som biträder sin klient behöva ändra sitt upplägg inför en rättegång om nya omständigheter som kan påverka utgången plötsligt framkommer. Tjänsteavtal kan därmed sägas typiskt sett vara mer komplicerade än köpeavtal och oftare än momentana avtal leda till juridiska problem.³⁵

Hellner delar in immateriella uppdrag i personliga uppdrag och företagsuppdrag. Enligt Hellner består skillnaden i att det vid ett personligt uppdrag är en viss utpekad person som i huvudsak skall utföra uppdraget medan det vid företagsuppdrag är själva företaget som står i förgrunden. Det är endast vid personliga uppdrag som avtalet får en utpräglad förtroendekaraktär.³⁶ Eftersom rådgivningsavtal i regel är personliga avtal och gränsen mellan begreppen i övrigt är obestämd kommer någon åtskillnad mellan dessa inte göras i förevarande framställning.

Svensk rätt saknar som tidigare nämnts en legaldefinition av rådgivning och avtalstypen är till stora delar oreglerad då en allmän tjänstelag för rådgivning i kommersiella förhållanden saknas. Viss ledning för begreppets tolkning kan hämtas ur lagen (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall, även om lagens karaktär av strafflag, då lagen syftar till att förhindra sådan rådgivning som är led i den ekonomiska brottsligheten,³⁷ måste beaktas vid analogier till civilrättsliga sammanhang.

Ledning kan hämtas ur konsumenttjänstlagen, dock med beaktande av att denna syftar till att stärka konsumenternas ställning och därmed är en för analogier i hög grad osäker rättslig källa

---

³² Se exempelvis Hellner (hf1), s. 211.

³³ Jfr Hesser, s. 19 ff.

³⁴ Hellner (hf1), s. 25.

³⁵ Hellner (hf2), s. 25 ff.

³⁶ Hellner (hf1), s. 213.

³⁷ Prop. 1984/85:90 s. 1.

vad gäller kommersiella avtal. Ledning kan även hämtas från kommissionslagen och lagen om handelsagentur, även om frågan debatterats inom doktrinen. Hellner ställer sig främst positiv till att analogisera från kommissionslagen då han anser lagen ge uttryck för grundläggande principer för uppdragsförhållanden och andra varaktiga avtal medan lagen om handelagentur kan fungera som vägledning. Bengtsson intar dock en mer restriktiv hållning till en sådan inställning avseende dessa lagars analogivärde.³⁸

Särreglering finns för vissa yrkesgrupper såsom fastighetsmäklarlag, lag om finansiell rådgivning samt lagen om försäkringsförmedling. Vägledande råd för specifika yrkesgrupper kan också tillmätas betydelse.

2.2.1 18 kap. HB

Bestämmelserna i 18 kap. HB, vilka har sin grund i 1734 års lag, ligger nära till hands att tillämpa i rådgivningsavtal då de innehåller bestämmelser om sysslomän. En syssloman kan definieras som någon som har uppdrag att företa rättshandlingar för annans räkning eller att företräda annan inför myndighet.³⁹ Främst 1 och 4 §§ 18 kap. HB behandlar rådgivaransvaret. Ur kapitlets 1 § kan utläsas en sysslomans omsorgsplikt gentemot sin uppdragsgivare och 4 § stadgar vidare en skadeståndskyldighet vid sysslomannens vållande. Bestämmandet av en rådgivares skäligen aktsamhet är liksom i andra kontraktsförhållanden beroende av i vilken egenskap sysslomannen har åtagit sig avtalet.⁴⁰ En för rådgivningsavtal fråga av särskild betydelse i sammanhanget är huruvida rådgivningsavtal faller under preskriptionsregeln i 9 § 18 kap. HB, vilken stadgar att talan mot en uppdragstagare måste väckas inom ett år från att uppdraget har avslutats. Denna regel kan jämföras med att den allmänna preskriptionsregeln i preskriptionslagens (1981:130) 2 § 1 st. stadgar en preskriptionstid på 10 år.⁴¹

Åsikterna går isär beträffande bestämmelsernas tillämplighet på immateriella uppdrag. Tiberg anser sysslomannaskap synonymt med immateriella uppdrag och därmed handelsbalkens bestämmelser tillämpliga på alla sådana uppdrag,⁴² medan Bengtsson intar en mer tveksam inställning.⁴³ Handelsbalkens tillämpbarhet diskuterades i förarbetena till lag om finansiell

---

³⁸ Hellner (hf1), s. 214, Bengtsson (1976), s. 172.

³⁹ Se Tiberg och Dotevall, s. 26 och Bengtsson (1976), s. 149 ff.

⁴⁰ Bengtsson (1976), s. 157 ff.

⁴¹ Det skall dock noteras att i de fall specialreglerad lagstiftning stadgar om preskriptionstid gäller denna i enlighet med *lex specialis*. Jfr exempelvis 7 § LFR och 29 kap. 13 § 3 p. ABL.

⁴² Tiberg och Dotevall, s. 26.

⁴³ Bengtsson (1976), s. 172.

rådgivning. Bestämmelserna ansågs då ålderdomligt utformade och innehålla föga vägledning för att studera rådgivarens prestation och ansvar. Istället ansågs allmänna principer som kan utläsas av rättspraxis och doktrin utgöra grunden för en rättslig analys av en rådgivares skyldigheter.⁴⁴

Korling menar att rådgivningsavtal förvisso inte är synonymt med att handla för annans räkning men att det på grund av de stora likheter sysslomannaskapet har med rådgivningsförhållandet lämpligen bör regleras på ett liknande sätt.⁴⁵ Även om en rådgivare ofta inte själv företar sin uppdragsgivares handlingar menar Korling att uppdragsgivaren genom att följa rådgivarens råd i princip reellt anförtrott denna rättshandlingsförmåga. Korling jämför med handelsagentur och att det förhållandet att en agent enligt 17 § HaL saknar behörighet att företräda huvudmannen inte diskvalificerar agentförhållandet att jämföras med sysslomannatyperna. Med beaktande av distinktionen mellan rådgivning och utförande av en viss rättshandling för annans räkning anser Korling att rådgivningsmomentet skall bedömas separat från andra moment i de fall ett uppdrag omfattar båda dessa sysslor. Vidare anser Korling sysslomannareglerna utgöra en gyllene utgångspunkt för skyddet av huvudmannen men anser att även en uppdragsgivare som är i behov av rådgivning men som avser att handla för egen räkning också är i en utsatt situation. En modern sysslomannadefinition skulle därför kunna definieras som att *"handla i annans intresse"*.

En inom doktrinen okontroversiell slutsats är att 18 kap. HB i stora delar anses utgöra allmänna rättsgrundsatser ur vilken ledning kan hämtas för förpliktelser parterna emellan.⁴⁶ Författarens åsikt är att det med beaktande av handelsbalkens ålderdomlighet och senare tillkommen lagstiftning om exempelvis kommission och handelsagentur, vari rättslig reglering om hur en person med uppdrag att sköta en huvudmans ekonomiska eller rättsliga angelägenheter har utvecklats, är sannolikt att dess betydelse reducerats. Principen om *lex specialis* torde också ha den effekten att handelsbalken inte är tillämplig på exempelvis fastighetsmäkleri och finansiella rådgivare, vilka utgör områden som varit föremål för specialreglering från lagstiftarens sida. Handelsbalkens bestämmelser utgör dock grunden för rättslig reglering av sysslomannaskap och en rimlig slutsats av handelsbalkens tillämplighet på rådgivningsavtal är enligt författaren att bestämmelserna om omsorgsplikt och culpaansvar i 1 och 4 §§ 18 kap. HB är uttryck för allmänna rättsgrundsatser.

---

⁴⁴ Jfr SOU 2002:41 s. 32 med vidare hänvisningar.

⁴⁵ Se här och i det följande: Korling, s. 400 ff.

⁴⁶ Se Bengtsson (1976) s. 150, 172 och Korling s. 400ff.

2.3 DCFR

Artikel IV. C. – 7:101: Scope

- (1) *This Chapter applies to contracts under which one party, the provider, undertakes to provide information or advice to another party, the client.*
- (2) *This Chapter does not apply in relation to treatment in so far as Chapter 8 (Treatment) contains more specific rules on the obligation to inform.*
- (3) *In the remainder of this Chapter any reference to information includes a reference to advice.*

Enligt artikeln är kapitlet tillämpligt både när uppdragstagaren lämnar information och råd till uppdragsgivaren. Även om begreppen kan ses som sammanhängande är dess främsta kriterium för åtskiljande huruvida en rekommendation har givits eller ej.⁴⁷ Vidare anges att ett rådgivningsavtal föreligger när en uppdragstagare uttryckligen eller underförstått åtar sig att förse uppdragsgivaren med en rekommendation vilken senare kan ligga till grund för uppdragsgivarens beslut. Begreppen är viktiga att skilja åt eftersom artikel IV. C. - 7:104 Obligation of skill and care (2) och IV. C. - 7:107 Conflict of interest statuerar förpliktelser endast gällande rådgivare.

Svensk rätt saknar som tidigare nämnts en rättslig definition av vad som menas med rådgivning. En rimlig slutsats är dock att rådgivning innefattar lämnande av olika handlingsalternativ samt en rekommendation om agerande, en definition som också kan anses stämma med den som ges i kommentaren till DCFR.⁴⁸

Det kan noteras att DCFR behandlar informations- och rådgivningsavtal tillsammans. Svensk rätt tycks inte ha dragit några skarpa gränser begreppen emellan, vilket till stor del kan tänkas bero på att begreppens innebörd inte är klara. Det förefaller dock enligt författarens mening något oklart varför en särskiljning av begreppen är av betydelse då felaktig information given av en rådgivare i praktiken borde kunna orsaka lika stor skada som felaktig rådgivning.

---

⁴⁷ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1877.

⁴⁸ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1877.

3 Avtalsrättsliga aspekter

3.1 Avtals ingående

Enligt svensk avtalsrätt krävs som huvudregel för ett bindande avtal ett erbjudande och en efterföljande accept.⁴⁹ Utgångspunkten är alltså att avtal uppkommer i den stund då en gemensam partsavsikt finns från minst två parter att binda sig vid ett avtal.⁵⁰ Vad som närmare följer av en sådan bundenhet beror såklart på vad specifikt parterna har avtalat om. Avtal kan dock komma tillstånd även på andra vis, exempelvis genom s.k. konkludent handlande, då en part genom sitt agerande ger intryck av att ett avtal faktiskt har ingåtts.⁵¹

Frågan om hur avtalsbundenhet uppkommer kompliceras av att det i praktiken är flera faktorer som påverkar avtalsslut. Vilja, uttrycket för viljan (viljeförklaringen) och hur motparten uppfattar viljan (tilliten) är tre i praktiken viktiga komponenter för avtalsslutande.⁵² Dessa tre rättsvetenskapliga teorier kan utnyttjas för avtalstolkning av parterna, främst för att utröna frågor som inte tydligt eller uttryckligen reglerats. Kärnan i viljeteorin är att part blir förpliktad för att den vill det. Viljan måste också förmedlas för att en avtalsrättslig förpliktelse skall uppkomma och detta anses enligt förklaringsteorin vara det centrala för avtalstolkning. Tillitsteorin fokuserar på att förklaringen också måste uppfattas av den part som den är riktad till.⁵³

Ur avtalslagen kan man utläsa att avtalsbundenhet föreligger i och med att mottagaren tagit del av ett skriftligt erbjudande. Detta kan sägas vara ett uttryck för den löftesprincip som styr avtalsbundenheten enligt avtalslagen. Avtalsbundenhet uppkommer i sådana situationer i två steg, där först erbjudandegivaren blir bunden av sitt erbjudande och acceptanten blir bunden av sin accept.⁵⁴ Införandet av vår nuvarande avtalslag innebar att perspektivet till stor del flyttades från löftesgivarens vilja (viljeteorin) till en mer tillitsbaserad utgångspunkt då bedömningen av hur löftesmottagaren uppfattar löftesgivarens rättshandling står i centrum. För att ett bindande avtal skall anses föreligga skall löftesmottagaren ha haft en befogad tillit till att löftesgivaren med sin rättshandling avsåg att ingå ett avtal. Den nya ordningen förklarades med lagstiftarens önskan om att värna omsättningens och affärlivets skydd och att parterna

---

⁴⁹ Se 1 § AvtL.

⁵⁰ Korling, s. 349 f.

⁵¹ Ramberg & Ramberg (2010), s. 100 f.

⁵² Ramberg & Ramberg (2010), s. 34.

⁵³ Ramberg & Ramberg (2010), s. 35.

⁵⁴ Ramberg & Ramberg (2010), s. 86.

på marknaden behövde kunna lita på att ett angivet bud var seriöst, skulle bli korrekt fullgjort i alla hänseenden och inte skulle kunna återtå. ⁵⁵

3.2 Rådgivningsavtal

Det är vanligt att rådgivning även kombineras med en efterföljande utförandetjänst. En advokat kan exempelvis råda sin uppdragsgivare att utforma vissa avtalsklausuler på ett visst vis för att sedan också vara den som skriftligen utformar kontraktet. ⁵⁶ Det finns därmed möjligheter att behandla rådgivningsavtal som både en sammanhållen tjänst såväl som separat från de utförandetjänster som följer av rådgivningen.

De flesta professionella råd föregås inte av formella avtal utan fullgörs utan föregående avtalsslut ⁵⁷, vilket kan förklaras med att det i många situationer, exempelvis när en bankkund ber en anställd om råd för fondsparande är så uppenbart för parterna att utläsa den gemensamma partsviljan. En annan förklaring är att det inte föreligger några formkrav, vare sig enligt avtalslagen eller i särreglering avseende rådgivning.

På grund av det ofta muntliga avtalsingåendet och det faktum att parterna sällan konkretiserar uppdraget genom avtalsförhandlingar föreligger enligt Korling en risk för att tvister uppkommer huruvida avtal föreligger och det med avtalet följer rådgivningsförpliktelser. ⁵⁸ Ur avtalsrättsligt hänseende blir situationen också problematisk i det fall en rådgivare inte anser sig ha lämnat något ansvarsgrundande råd. Det kan också uppkomma tvister om avtals ingående exempelvis efter att en rådgivare ägnat tid åt att sätta sig in i uppdragsgivarens problematik en längre tid.

3.2.1 Uppkomst av avtalsförhållande genom konkludent handlande

En naturlig del av rådgivaryrket är att ha kontakt med potentiella klienter, vilka vill undersöka huruvida rådgivaren kan vara dessa till hjälp. Enbart att rådgivaren tar sig tid att lyssna till en presumtiv uppdragsgivare är emellertid inte avtalsgrundande i sig. Istället krävs det enligt Korling något ytterligare kvalificerande moment som baseras på vad parterna avhandlat vid

---

⁵⁵ Korling, s 350.

⁵⁶ Korling, s. 31.

⁵⁷ Kleineman (SvJT 1998), s. 187 med hänvisning till Bengtsson (1976), s. 173 samt SOU 1958:43 s. 61.

⁵⁸ Jmf Korling, s. 340 f.

sitt möte. I regel räcker det enligt Korling att rådgivaren lämnar någon respons på informationen i form av en rekommendation.⁵⁹ Rådgivaren kan genom att ha lämnat råd sägas ha avgivit en viljeförklaring innebärandes antingen att utfästa sig att lämna råd eller ta ansvar för lämnade råd. Vill inte rådgivaren ingå avtal åligger det denne att i likhet med 4 § 2 st. och 6 § 2 st. AvtL upplysa sin motpart om detta.

Rådgivningsavtal kan således i normalfallet sägas uppstå genom konkludent handlande då en rådgivare ger respons på information lämnat av en potentiell uppdragsgivare. Författaren är av åsikten att ovan givna syn förvisso är rimlig men samtidigt inte ger svar på ett flertal situationer som kan uppkomma däremellan, exempelvis när en rådgivare vid ett möte sätter sig in i mer omfattande eller komplicerad information och därför inte har möjlighet att ge en rekommendation vid ett första möte.

3.2.2 Uppkomst av avtalsförhållande utan uttrycklig avtalsvilja

Det har ovan konstaterats att motpartens befogade tillit enligt vår avtalsrättsliga tradition kan tillmätas betydelse. Tillit kan alltså få avtalsrättslig verkan, vilket kom att prövas i NJA 1977 s. 92. Sakomständigheterna i fallet var följande: Ett svenskt bolag förde förhandlingar med en person (A) angående A:s utnämning till representant för företaget i Syrien. Företaget förklarade sig i brev berett att träffa en uppgörelse med denne på vissa villkor och tillade att ”nödvändiga avtal” skulle skickas så snart företaget mottagit hans godkännande av brevet. Efter att A skickat in sitt godkännande upprättades dock inget kontrakt. Fråga uppkom nu om ett avtal hade ingåtts mellan bolaget och A. HD ansåg inte omständigheterna i målet vara sådana att bolaget måste ha insett att brevet av A uppfattats som ett anbud. HD ansåg emellertid att bolaget måste ha insett att A skulle utgå ifrån att avtal förelåg om inte annat besked gavs från bolaget. HD ansåg även att bolagets sedermera agerande gav intryck av att bolaget självt ansett ett avtal föreligga och angav därav att ett avtal måste anses ha kommit till stånd mellan parterna.

Korling anser att domen visar att om en part har insett att motparten utgår ifrån att ett avtal har ingåtts är det, för att undvika att avtalet skall anses bindande, dennes skyldighet att klargöra för motparten att så inte är fallet och menar att domstolen till grund för sin dom

---

⁵⁹ Här och i det följande Korling, s. 363 ff.

anfört det uppsåtliga beteendet förstärkt av vilseledande. Korling menar att domslutet och ett flertal efterföljande fall konkretiserat en passivitetssanktionande avtalsgrund.⁶⁰

3.2.3 Tillitens betydelse och avtals uppkomst trots brist på gemensam partsvilja

I rättsfallet 1992 s. 243 prövades frågan om vid vilken tidpunkt någon skall anses vara rådgivare. I målet ansåg A – en kvinna som efter sin mans frånfälle övertagit alla aktier i sin bortlidne mans bolag att ett rådgivningsavtal uppkommit gentemot företagets revisor B. Utöver att B sedan cirka 20 år varit företagets revisor hade denna även varit A:s mans personliga ekonomiska rådgivare fram till dennes bortgång. Då A beslöt sig för att sälja sitt aktieinnehav medförde försäljningen vissa oväntade skattekonsekvenser. A förde därför skadeståndsanspråk gentemot revisorn B, vilken hon för affären hade uppfattat som sin personliga rådgivare. Revisorn, som personligen hade deltagit vid ett möte om aktieförsäljningarna bestred dock ett personligt rådgivarförhållande och hävdade att han endast hade uppdrag som bolagsrevisor och att det uppdraget inte innefattade någon skyldighet att hjälpa A i sina privata aktieförsäljningar. HD anförde i sin dom:

”Det är tydligt att [A] uppfattade [B] som sin ekonomiske rådgivare i affären. Hon har också haft goda skäl för sin uppfattning... Det kan icke ha undgått [B] - som på intet sätt synes ha markerat en annan mening - att [A], vilken enligt vad utredningen visar ej biträdde från annat håll, såg [B] som sin ekonomiske rådgivare i aktieaffären. Vid sådana förhållanden måste anses ha uppkommit ett uppdragsförhållande mellan [A] och [B].”

Enligt HD uppkom alltså ett avtal mellan parterna på grund av att revisorns konkludenta handlande gett en A en befogad anledning att uppfatta situationen som sådan och revisorn samtidigt inte lyft A ur sin villfarelse. HD konstaterade vidare att det som rådgivare med sakkunskap i skattefrågor hade ålegat revisorn att belysa affärens skattekonsekvenser och att ge en korrekt information om gällande regler. Revisorn förklarades därför skadeståndsskyldig gentemot A.

Domen kan tolkas som att HD gett uttryck för en tillitsprincip och att en rådgivare för undvikande av ansvar bör göra en rådsökande uppmärksam vad som ingår och inte ingår i uppdraget, speciellt i situationer då rådgivaren svarar på frågor som inte hör till det ursprungliga uppdraget.⁶¹ Kleineman anser domen utgöra en lämplig utgångspunkt för när

---

⁶⁰ Korling, s. 354 f.

⁶¹ Elfström, s. 43 ff.

någon skall anses vara rådgivare⁶² och anser att rådgivaransvar beror på den befogade tillitens relevans. Kleinemans åsikt är att tilliten måste tillmätas stor vikt vid analysen av skadeståndsansvarets omfattning och har i sin avhandling ”Ren förmögenhetsskada” anlagt en tillitsteoretisk utgångspunkt.⁶³ Korling anser rättsfallet skilja sig från 1977 s. 92 på så vis att domstolen i detta fall ansett det varit tydligare att motparten ansett ett avtalsförhållande föreligga och att domstolen förutom dolusregeln även tagit hänsyn till den befogade tillitens betydelse. Korling betonar därmed vikten av att en rådgivare håller sig uppmärksam på hur en eventuell uppdragsgivare uppfattar relationen och om rådgivaren inte önskar ingå ett uppdragsförhållande tydligt förklarar detta för motparten.

I förevarande rättsfall föregicks avtalsbundenheten av viss aktivitet från revisorns sida då revisorn bland annat hade deltagit i avgörande överläggningar om överlåtelse av aktierna. Man kan emellertid fråga sig om avtalsbundenhet kan uppkomma om en rådgivare förhållit sig helt passiv. Den slutsats man kan dra från förevarande rättsfall är att det avgörande momentet för avtals uppkomst är yttre iakttagbara handlingar, det vill säga rådgivarens agerande vilket kan ge uppdragsgivaren befogad tro att ett avtal har uppkommit.⁶⁴ Huvudregeln torde därför vara att passivitet inte ger upphov till avtalsbundenhet.⁶⁵

Den omvända situationen kan såklart också uppkomma, att en rådgivare anser ett uppdragsförhållande inlett medan motparten endast anser att en inledande förhandling har skett. Avgörande för om avtal i sådana fall skall anses ha uppkommit kan bero på den av rådgivaren lämnade informationens karaktär. Är denna information omfattande, detaljerad snarare än allmän och av hög kvalitet och rådgivaren därmed kan anses ha lagt ner faktiskt arbete för motparten talar detta för att ett avtal har ingåtts. Det är därför av vikt att motparten, om denne mottar mer avancerad information klargör att den mottagit material den inte beställt.⁶⁶

---

⁶² Kleineman (SvJT 1998), s. 187.

⁶³ Kleineman (1987), s. 466.

⁶⁴ Korling, s. 357 f.

⁶⁵ Jmf. Ramberg & Ramberg (2010), s. 113.

⁶⁶ Korling, s. 360 med hänvisning till bl.a. Svea hovrätts dom 2006-12-01, mål nr T 6135-05.

3.2.4 Avtals omfattning

Ett rådgivningsavtal är ofta av löpande karaktär och dess innehåll kan förändras utefter nya behov eller omständigheter. Tvister angående huruvida rådgivaren har försummat sina åtaganden enligt avtalets omfattning kan således tänkas uppkomma.

HD har behandlat frågan om en allmän rådgivningsplikt förelåg i rättsfallet NJA 1992 s. 502, vilket rörde fråga om en revisor kunde göras ansvarig för att inte uppmärksammat uppdragsgivaren vissa skatterättsliga frågor vilka medförde skattemässiga konsekvenser vid en överlåtelse av ett företag. HD anförde i domen:

”Allmänt sett har en rådgivare med sakkunskap i skattefrågor långtgående förpliktelser, när det gäller att belysa en tilltänkt transaktions skattekonsekvenser. En försummelse kan leda till skadeståndsansvar... Man bör däremot vara försiktig med att lägga en rådgivare till last som försumlighet att han inte föreslagit sådana problemlösningar som är komplicerade till sin konstruktion eller svårbedömda från skatterättslig synpunkt.”

Korling menar att HD därmed fastställt att en rådgivare har en skyldighet att utföra uppdraget noggrant när denne anlitas för att utföra specifika uppgifter men samtidigt inte har någon allmän rådgivningsskyldighet i förhållande till uppgifter som inte omfattas av parternas avtal. Korling betonar därmed vikten av att båda parter fastställer vilka förpliktelser som åligger rådgivaren.⁶⁷

Författaren är av åsikten att domen snarare bör tolkas som att rådgivare oberoende av parternas avtal har ett långtgående ansvar för att lösa allehanda problem som rör en rådgivares specialistkunskaper. Rättsfallet talar därför istället för att en allmän rådgivningsplikt inom en rådgivares specialistfält existerar, i vart fall för mer grundläggande spörsmål. Ett sådant synsätt förefaller också rimligt med tanke på att det borde motsvara vad en uppdragsgivare normalt sett förväntar sig och med beaktande av rådgivares skyldighet att tillvarata uppdragsgivarens intressen enligt principer om lojalitet och omsorgsplikt.

---

⁶⁷ Korling, s. 362.

3.2.5 Rådgivningsansvaret som ett kontraktuellt eller utomobligatoriskt ansvar

Frågan om rådgivningsavtal skall ses som en kontraktuell eller utomobligatorisk förpliktelse har stor betydelse för rådgivares skadeståndsansvar och har varit en omdiskuterad fråga inom den svenska doktrinen.⁶⁸

Rådgivningsavtal är i regel av immateriell karaktär och om en utförd rådgivningstjänst resulterar i en skada är denna i de flesta fall av typen ren förmögenhetsskada. Med ren förmögenhetsskada åsyftas enligt 1 kap. 2 § SkL ”sådan ekonomisk skada som uppkommer utan samband med att någon lider person- eller sakskada”. Enligt 2 kap. 2 § SkL föreligger skyldighet att ersätta orsakad ren förmögenhetsskada endast om denna uppkommit genom brott. En rådgivare blir alltså endast skadeståndsskyldig gentemot uppdragsgivaren om en av rådgivaren uppkommen skada berott på att denne begick en brottslig gärning under förutsättning att avtalet anses utgöra grunden för ansvaret.

Kleineman beskriver regeln i 2 kap. 2 § SkL som en ”spärregel”. Härmed avses en generellt avog inställning till ett utomobligatoriskt ansvar grundat antingen på dolus eller på culpa för rena förmögenhetsskador.⁶⁹ Spärregeln kan dock enligt 1 kap. 1 § SkL inte tillämpas om ”annat är särskilt föreskrivet eller föranledes av avtal eller i övrigt följer av regler om skadestånd i avtalsförhållanden.” Utgångspunkten i kontraktsförhållanden är därför den motsatta till skadeståndslagens bestämmelser och skadeståndsskyldighet inträder normalt om part vållat ren förmögenhetsskada.⁷⁰

Det har tidigare konstaterats att rådgivningsavtal ofta inte sluts genom formella avtal. När det gäller möjligheten att ett rådgivningsavtal kan uppkomma utan ett sådant skriftligt kontrakt har man i svensk rätt traditionellt varit restriktiv och överhuvudtaget ifrågasatt om ett avtalsförhållande alls skulle kunna uppkomma genom rådgivning.⁷¹ Korling menar att det nu finns tendenser i både lagstiftning och i branschanknuten sedvana att detta förhållande håller på att ändras i och med införande av strängare krav på dokumentation och lagfästa krav på skriftliga avtal.⁷²

---

⁶⁸ En annan viktig förutsättning för rådgivares skadeståndsansvar som inte här behandlas närmare är att rådgivningen sker i en professionell kontext. Rådgivning som ligger utanför den professionella sfären är normalt befriad från ansvar, se Kleineman (1987), s. 388.

⁶⁹ Kleineman (1987), s. 83.

⁷⁰ Kleineman (1987), s. 138.

⁷¹ Lehrberg, s. 275 och Bengtsson (1976), s. 173.

⁷² Korling, s. 341 med hänvisning till 4 § LFR, 6 kap. 6 § FfL, 8 kap. 12 § VpmL och 11 § FML.

Kleineman är av åsikten att det faktum att professionell rådgivning är en immateriell tjänst och därmed är möjlig att rättssystematiskt placera in som ett kontraktuellt ansvar inte bör leda till allt för långtgående slutsatser.⁷³ Kleineman menar även att synen på ett ingående av ett uppdragsavtal som innefattar rådgivning kan förefalla alltför stelbent då de flesta professionella råd inte föregås av formella avtal utan fullgörs utan föregående avtalsslut.⁷⁴

Korling anser det vara tydligt att rådgivning sker på kontraktuell grund men ser avsaknaden av formkrav, värderingsmäns ansvar i förhållande till tredje man, det prekontraktuella ansvaret vid avtals ingående och frånvaron av en generellt tillämplig lagstiftning avseende tjänster som naturliga orsaker till att den rättsliga grunden för rådgivaransvaret har ifrågasatts.⁷⁵ Rådgivaren skall enligt Korling svara för en avtalsenlig prestation. Enligt Korling bestäms avtalsinnehållet till stor del partsexternt. Källor återfinns inom lagstiftning, föreskrifter, allmänna råd, praxis och branschetiska regler.⁷⁶ Även uppdragsgivarens egenskap är enligt Bengtsson av största vikt för avtalstolkningen, då denna till stor del avgör vilka förpliktelser som kan åläggas uppdragstagaren.⁷⁷

Synen på att avtalet utgör grunden för prestationen har dock kritiserats av Lindskog. Lindskog menar att då parterna i regel aldrig avtalat om vad en avtalsprestation skall innebära och att det i många fall inte finns ett explicit avtal att sluta sig till kan ansvaret knappast vara normerande av parternas avtal. Istället menar Lindskog att ansvaret är något som följer av rättsordningen. Lindskog ser alltså istället att rättssystemet leder till att den som presterar i ett avtalsförhållande skall svara för prestationens godhet.⁷⁸

Författaren är här av åsikten att rådgivningsansvaret snarare borde ses som både ett kontraktuellt och utomobligatoriskt ansvar. Även om parterna ofta inte uttryckligen avtalar om vissa förhållanden torde detta till stor del avtalsrättsligt kunna bestämmas genom att tolka avtalet mot bland annat uppdragsgivarens tillit och befogade förväntningar. Samtidigt uppställer rättsordningen implicita krav ur flera hänseenden, krav det förefaller något långsökt

---

⁷³ Kleineman (NJM 1999), s. 451.

⁷⁴ Kleineman (SvJT 1998), s. 187.

⁷⁵ Jmf Korling, s. 384.

⁷⁶ Korling, s. 345.

⁷⁷ Bengtsson (1976), s. 158.

⁷⁸ Se Lindskog (JT 2010/11), s. 213 ff. Se även filmklipp på Lindskogs opponering på Korlings avhandling, <http://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/WebTV/article146158.ece>

att härleda från parternas avtal. Det bör även beaktas att det inte alltid är tydligt vem som är kontraktuell motpart.⁷⁹

---

⁷⁹ Se exempelvis det s.k. ”Konefallet”, NJA 1987 s. 692.

4 Uppdragsgivarens skyldigheter

4.1 *Betala arvode*

Uppdragsgivarens främsta skyldighet är att betala arvode för den utförda tjänsten.⁸⁰ Om parterna emellan sig har upprättat ett avtal är självklart uppgifter om arvode som följer av ett sådant bindande mellan parterna.

Ifall parterna saknar avtal gäller att en rådgivares arvode skall vara skäligt. Stöd för denna allmänna princip hittas främst i 45 § KöpL men principen finns också uttryckt i 36 § KtjL samt i yrkesetiska regler.⁸¹ Av 45 § KöpL följer att arvodet följer av vad som är skäligt med hänsyn till varans art och beskaffenhet, gängse pris vid tiden för köpet samt omständigheterna i övrigt. Hellner ifrågasätter dock att något som kan betecknas som ”gängse pris” förekommer för immateriella tjänster även om 8 § HaL använder ett liknande begrepp för att utvärdera arvodets storlek.⁸² Ett oskäligt högt överenskommet arvode kan bli föremål för jämkning enligt 36 § AvtL.

Uppdragstagarens kvalifikationer kan i hög grad påverka priset. Att två yrkesutövare med samma titel men olika erfarenhet och meriter debiterar olika är naturligt. En dyr yrkesman bör dock i den mån det är möjligt delegera enklare uppgifter till underordnad personal så att priset inte blir onödigt högt.⁸³

Oenighet kring uppdragsgivarens ersättningskyldighet för uppdragstagarens kostnader kan såklart uppkomma. Det kan röra kostnader för exempelvis för material och resor. Någon allmän regel som reglerar ersättningskyldighet för kostnader existerar inte. En rådgivare är dock i regel berättigad för allmänna kontorskostnader, resor och särskilda utlägg.⁸⁴

4.2 *Medverkansplikt*

För att en rådgivare skall kunna lyckas prestera enligt avtalet är det ofta nödvändigt att rådgivaren får ta del av information från uppdragsgivaren. Från uppdragsgivarens sida är det såklart i regel av intresse att en uppdragstagare kan fullgöra sitt uppdrag och det framstår som ologiskt att en uppdragsgivare på något sätt skulle vilja motverka den part som försöker hjälpa

---

⁸⁰ Jfr 18 kap. 5 § HB.

⁸¹ Se exempelvis 4.1.1 Vägledande regler om god advokatsed, reviderad senast maj 2011.

⁸² Hellner (hf1), s. 224.

⁸³ Hellner (hf1), s. 224, med hänvisning till NJA 1988 s. 262, NJA 1991 s. 600.

⁸⁴ Elfström, s. 131.

uppdragsgivaren att lösa en av dennes problem. Situationer kan dock tänkas uppkomma när uppdragsgivaren själv inte vill behöva lägga ner tid och arbete på något som denne anser vara uppdragstagarens plikt att presteras.

Medverkansplikt anses grunda sig på lojalitetshänsyn⁸⁵ och betecknas enligt Munukka som en skyldighet att verka för avtalsändamålets uppfyllande.⁸⁶ Förpliktelserna kan avse att underkasta sig undersökning, lämna annan tillträde till egendom eller skyldighet att medverka till utredning. Förpliktelsen innebär något mera än parternas i avtalet åtagna prestationsskyldighet. Enligt Munukka är bestämningen av begreppet väldigt vag och jämför den med lojalitetspliktsdefinitionen. Medverkansplikten kan även betecknas som samverkansplikt och bidragsplikt. Medverkansplikt kan i många fall ses som någonting självklart; att en part inte får åberopa att den andra parten har underlåtit att fullgöra någon av sina skyldigheter i den mån detta beror på en handling eller underlåtenhet av honom själv. Regeln om självförvållad avtalsavvikelse kan ses som en kontraktuell grundsats kodifierad i avtalspraxis⁸⁷ och lagstiftning.⁸⁸

I köprätten gäller enligt 50 § KöpL att uppdragsgivaren skall medverka till uppdraget på ett sådant sätt som skäligen kan förväntas av honom för att uppdragstagaren skall kunna fullgöra uppdraget. Vidare ledning kan hämtas ur 7 § HaL ur vilken går att utläsa att uppdragsgivaren skall vara lojal gentemot uppdragsgivaren samt lämna de upplysningar som krävs för uppdragets fullgörande. Med beaktande av brist på vägledande avgöranden från HD råder dock osäkerhet hur långtgående dessa skyldigheter sträcker sig.⁸⁹ Det framgår också av förarbetena till HaL att skyldigheternas omfattning och närmare innehåll varierar mellan olika branscher måste sättas i relation till parternas överenskommelse i det enskilda fallet.⁹⁰

Medverkansplikt kan även följa av parternas avtal om de särskilt reglerat frågan. Grönfors menar dock att ett avtals innehåll inte ensamt kan ses vara avgörande för hur fullgörandet skall ske och menar istället att avtalet skall förverkligas till sitt huvudsakliga ändamål.⁹¹ Grönfors ser det som att brytandet från viljeteorin och införandet av tillitsteorin och löftesprincipen inneburit att avtalslärans struktur nu givits ökad elasticitet på lösningarna av avtalsproblemen. Grönfors menar att den ledande tanken istället har blivit att avtalet skall

---

⁸⁵ Se exempelvis Hesser, s. 64, Munukka, s. 143, Hellner (hf1), s. 225.

⁸⁶ Se här och i det följande Munukka, s. 143 ff.

⁸⁷ Se t.ex. 5:1 2 st. AB 04.

⁸⁸ Se t.ex. 12 § 2 st., 14 § 2 st, 16 § 1 st. och 24 § 1 st. KtjL.

⁸⁹ Hesser, s. 64.

⁹⁰ Prop 1990/91:63 s. 62 ff.

⁹¹ Här och i det följande Grönfors, s. 22 ff.

genomföras och avvecklas på ett ur allmän synpunkt rimligt sätt. Fokus koncentreras då till att avtal skall genomföras, vilket Grönfors anser viktigt inte minst för långvariga avtal. Ett sådant synsätt öppnar onekligen, enligt författarens mening, för att föra in en medverkansplikt i avtal i de fall en sådan kan anses nödvändig för att avtalet skall kunna fullföljas.

4.3 DCFR

Artikel IV. C. – 2:101: Price

Where the service provider is a business, a price is payable unless the circumstances indicate otherwise

Ovanstående artikel hör till DCFR:s generella kapitel för serviceavtal och gäller alltså generellt för samtliga i DCFR behandlade serviceavtalstyper. I kommentaren betonas därför att metoden för att bestämma priset måste bero av avtalets karaktär.⁹²

I de fall pris inte har avtalats är uppdragsgivaren skyldig att betala uppdragstagaren enligt 9:104 Determination of price.

II. – 9:104: Determination of price

Where the amount of the price payable under a contract cannot be determined from the terms agreed by the parties, from any other applicable rule of law or from usages or practices, the price payable is the price normally charged in comparable circumstances at the time of the conclusion of the contract or, if no such price is available, a reasonable price.

Artikeln stadgar att priset bestäms enligt de villkor som parterna kommit överens om, från tillämplig bestämmelse i lag, sedvana och praxis. Om sådana fakta saknas, det normala pris som tas ut under jämförbara förhållanden vid tidpunkten för avtalets ingående eller i sista hand ett rimligt pris. Förutsättningarna för att artikeln skall anses tillämplig är att ett avtal har kommit till stånd, avtalet rör en tjänst eller funktion som skall leda till betalning och att ett pris inte kan bestämmas genom övrigt avtalsinnehåll, lag eller tidigare partsbruk.⁹³

Författarens åsikt är att ovanstående rättsliga reglering framstår som utstuderad och ett försök att ge ett handfast handlingsschema för att utröna avtalsenlig prisnivå. För att regeln skall kunna fungera framgångsrikt krävs dock att tydliga svar i övrigt finns att tillgå angående avtals ingående och innehåll.

---

⁹² DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1602.

⁹³ DCFR, Full Edition (2009), Volume 1, s. 595.

IV. C. – 2:103: Obligation to co-operate

- (1) The obligation of co-operation requires in particular: (a) the client to answer reasonable requests by the service provider for information in so far as this may reasonably be considered necessary to enable the service provider to perform the obligations under the contract; (b) the client to give directions regarding the performance of the service in so far as this may reasonably be considered necessary to enable the service provider to perform the obligations under the contract; (c) the client, in so far as the client is to obtain permits or licences, to obtain these at such time as may reasonably be considered necessary to enable the service provider to perform the obligations under the contract; (d) the service provider to give the client a reasonable opportunity to determine whether the service provider is performing the obligations under the contract; and (e) the parties to co-ordinate their respective efforts in so far as this may reasonably be considered necessary to perform their respective obligations under the contract.*
- (2) If the client fails to perform the obligations under paragraph (1)(a) or (b), the service provider may either withhold performance or base performance on the expectations, preferences and priorities the client could reasonably be expected to have, given the information and directions which have been gathered, provided that the client is warned in accordance with IV. C. – 2:108 (Contractual obligation of the service provider to warn).*
- (3) If the client fails to perform the obligations under paragraph (1) causing the service provider to become more expensive or to take more time than agreed on in the contract, the service provider is entitled to: (a) damages for the loss of the service provider sustained as a consequence of the non-performance; and (b) an adjustment of the time allowed for supplying the service.*

Ur artikeln, vilken gäller generellt för alla serviceavtal, går att utläsa en medverkansplikt från uppdragsgivarens sida vad gäller att tillhandahålla nödvändiga upplysningar och anvisningar. Det kan handla om avtalad information och ledning vid tidpunkten för avtalets ingående såväl som efterföljande information om uppdragstagaren möter på svårigheter vilka motverkar ett fullgörande av tjänsten utan ett tillhandahållande av sådana upplysningar eller information. Medverkansskyldigheten gäller endast om medverkan krävs för att uppdragsgivaren skall kunna prestera skyldigheter enligt parternas avtal och är rimliga.⁹⁴ Artikeln stadgar även en skyldighet för uppdragstagaren att ge uppdragsgivaren möjlighet att undersöka huruvida uppdragsgivarens arbete sköts avtalsenligt. Artikeln innehåller även en skyldighet för båda parterna att samordna sina respektive insatser i den mån det rimligen kan anses nödvändigt för att fullgöra sina respektive åtaganden enligt kontraktet.

---

⁹⁴ DCFR (2009), Volume 2, s. 1625 ff.

Medverkansplikt utgör en viktig förpliktelse för båda parter med tanke på rådgivningsavtals särart och krav på förtroende. Med beaktande av att rådgivningsavtal sällan ingås formellt och att medverkansplikten alla gånger inte är något som parterna i första hand uttryckligen avtalar om i övrigt torde artikeln utgöra ett bra stöd att falla tillbaka på för båda parter. Även om medverkansplikt kan anses följa av allmänkontraktsrättsliga principer måste det anses svårt för de flesta icke-juridiskt skolade parter att hävda en sådan rätt på denna grund. Eftersom en uppdragsgivares krav på medverkan i de flesta fall torde innebära en kostnad för uppdragsgivaren anser författaren det vara en bra begränsning att skyldigheten endast gäller om medverkan krävs för att uppdragsgivaren skall kunna prestera skyldigheter enligt parternas avtal och i övrigt är rimliga. Artikeln är även balanserat utformad med tanke på att förpliktelser vilar på båda parter. Artikeln visar därmed även att lojalitetsplikten till viss del kan sägas vara ömsesidig för båda parter i ett rådgivningsavtalsförhållande.

5 Rådgivares skyldigheter

5.1 Metodansvar och kravet på fackmässighet

På grund av rådgivningsavtals abstrakta karaktär syftar de sällan till att uppnå ett visst specifikt resultat. Avtalstypen är också till sin karaktär i regel spekulativ då en rådgivare bidrar med sin kunskap och professionella gissningar men såklart inte i alla situationer kan ansvara för att ett givet råd resulterar i önskad effekt för uppdragsgivaren. Istället kan rådgivaren sägas ha åtagit sig att med bästa omsorg eftersträva bästa möjliga resultat. Vanligtvis är alltså det avgörande för om en rådgivare har brustit i sitt ansvar gentemot uppdragsgivaren huruvida rådgivaren brustit i sitt metodansvar då något resultatansvar normalt inte uppställs för avtalstypen.⁹⁵ Denna uppdelning av skyldigheter som antingen resultat- eller omsorgsförpliktelser härrör från den kontinentala civilrätten och har i svensk rätt framhållits av bland annat Rodhe.⁹⁶ Kraven på noggrannhet vid lämnande av sakliga uppgifter ställs dock högt och dessa uppgifter skall vara korrekta.⁹⁷

Metodansvar är således kopplat till utförandet av tjänsten och skiljer sig från resultatansvar på så vis att resultatansvaret är kopplat till slutförandet och resultatet av tjänsten. Ledning för hur metodansvar skall tolkas kan hämtas ur 4 § KtjL enligt vilken framgår att näringsidkaren skall utföra tjänsten fackmässigt. Den som utför tjänsten skall vidare visa tillbörlig omsorg och ta tillvara konsumentens intressen (omsorgsplikt). Metodansvaret kan därmed sägas utgöra ett rättsligt skydd för utförandekvalitén av tjänsten trots att parterna inte reglerat frågan i avtal. Metodansvaret innebär vidare att uppdragstagaren vid utförande av sitt uppdrag skall följa uppdragstagarens instruktioner och utföra tjänsten fackmässigt, så att kvalitén på informationen och rådgivningen motsvarar uppdragsgivarens befogade förväntningar.⁹⁸

Metodansvaret bestäms genom att undersöka huruvida rådgivaren gjort sina bedömningar med en fackmannamässig undersökning som grund, ofta uttryckt som god sed på området. Metodansvaret kan alltså sägas gå förnär om rådgivaren frånträder den norm för hur denne bör gå tillväga för att skaffa information att vidareförmedla till konsumenten som uppställs

---

⁹⁵ Jfr SOU 1979:36 s. 186.

⁹⁶ Korling, s. 403 med hänvisning till Rodhe, *Obligationsrätt*, Nordstedt, Stockholm, 1956, s. 20 ff.

⁹⁷ Hellner (hf1), s. 220 ff. med hänvisning till bl.a. NJA 1991 s. 725, vilket rörde en fastighetsmäklares felaktiga uppgifter om en lägenhets bostadsyta. Mäklaren ansågs skadeståndsskyldig trots att misstaget inte ansågs vara av större betydelse.

⁹⁸ Ramberg (2005), s. 126.

inom en bransch. Uppgiften som lämnas är inte det avgörande utan istället den fackmannamässiga undersökningen som ligger till grund för beslutet.⁹⁹

Ovanstående resonemang styrks av rättsfallet NJA 1957 s. 621 vari talan väcktes mot en praktiserande jurist om skadestånd på grund av försummelse. Juristen hade sedan åtskilliga år anlitats för juridiska uppdrag och hade ett stående uppdrag att för sin klients räkning placera pengar. Efter att en av juristen införskaffad säkerhet för ett lån visat sig värdelöst väcktes talan emot honom för försummelse. Juristen bestred ansvar på den grund att den informationen som hade kunnat undvika skadan inte framgick av lagtext och att ett för fallet viktigt rättsfall inte fanns anmärkt i lagboken. Rådhusrätten, vars dom fastställdes av HD ansåg juristen ansvarig och juristens anförda skäl inte vara tillräckliga för ansvarsfrihet. HD anförde i domen följande:

”Trots detta borde H., därest han ägnat frågan tillbörlig uppmärksamhet, kunnat skaffa sig tillfredsställande kunskap i saken bl. a. därför att, såsom E. G. påpekat, frågan är klarlagd i Östen Undéns år 1927 utgivna, bland jurister allmänt kända arbete Svensk sakrätt.”

Domstolens bedömning var således att det för jurister föreligger en skyldighet att stämma av rättsfrågor gentemot lättillgänglig juridisk litteratur. När juristen i fråga underlät sig en sådan undersökning bröt denne mot en branschspecifik norm och därmed även emot sitt metodansvar.

Många professioner har tämligen detaljerade regelverk som reglerar hur de tjänster som professionen tillhandahåller skall utföras och vad då skall anses utgöra god sed på området. Exempel på sådana yrkesetiska regelverk är för advokater ”*Advokatsamfundets vägledande regler om god advokatsed och samfundets disciplinnämnds avgöranden*”¹⁰⁰ och för revisorer FAR:s rekommendationer. God sed är således ett dynamiskt begrepp för att fastställa arbetsmetodsnormer. Begreppet återfinns i olika lagstiftning för mäklare, försäkringsmäklare och för finansiella rådgivare till konsumenter. Innebörden av begreppet fastställs genom en samlad bild av olika branschnormerande element såsom riktlinjer och rekommendationer inom branschorganen, överenskommelser mellan branschorgan och berörda myndigheter, riktlinjer och allmänna råd från berörda myndigheter samt avgöranden i rättspraxis och organ

---

⁹⁹ Jfr SOU 2002:41 s. 33.

¹⁰⁰ God advokatsed regleras även i 8 kap. 4 § RB.

för utomjudiciell tvistlösning. För att utröna god sed inom ett område krävs således en samlad bild utifrån de för tiden ovan beskrivna källorna.¹⁰¹

Metodansvaret omfattar enligt exempel i rättspraxis inte ett krav på att rådgivaren skall kunna tillhandahålla mer komplicerade problemlösningar, såvida inte rådgivarens uppdrag specifikt syftar till ett att hitta en sådan lösning och det ligger direkt i uppdragets natur. I rättsfallet NJA 1992 s. 502¹⁰² skiljde HD mellan rådgivares ansvar att belysa en tilltänkt handlings konsekvenser och ansvaret för att inte förse sin uppdragsgivare med problemlösningar som är komplicerade eller svårbedömda ur skatterättslig synpunkt. Domen kan anses visa att höga krav uppställs på rådgivaren för undvikande av skadeståndsansvar för redan uttalade idéer från någon parts sida. Domen kan även anses visa att det av en rådgivare i regel inte krävs att denne presenterar problemlösningar vilka är alltför komplicerade eller svårbedömda.¹⁰³

En annan omständighet som kan påverka metodansvarets omfattning är om uppdragsgivaren är specialutbildad eller marknadsfört sig som särskilt skicklig. Dessa frågor behandlades vid tillkomsten av konsumenttjänstlagen vari det anfördes att möjlighet borde kunnas tas till uppdragstagarens kvalifikation. En sådan bedömning skulle både kunna lindra och utöka ansvaret för uppdragsgivarens omsorgsskyldighet och fackmässighet.¹⁰⁴ Även vad som framkommer i marknadsföring om uppdragsgivarens kvalifikationer kan enligt förarbetena påverka en sådan bedömning, framförallt om uppdragsgivaren uppger sig för att vara ”expert” eller ”specialist” men även mer allmänt lovordande utlåtelse kan påverka bedömningen. Att specialistkunskaper utökar ansvarets omfattning framkommer även av praxis.¹⁰⁵

5.2. Omsorgsplikt och lojalitetsplikt

5.2.1 Omsorgsplikt

Omsorgsplikten anses vara uttryck för en allmän rättsprincip¹⁰⁶ och finns även kodifierad i bland annat 5 § LFR och 4 § KtjL.¹⁰⁷

---

¹⁰¹ Prop. 2002/03:133 s. 24.

¹⁰² Rättsfallet har behandlats mer utförligt i kap. 3.2.4 om avtals omfattning.

¹⁰³ Elfström, s. 45.

¹⁰⁴ Elfström, s. 118 ff., med hänvisning till SOU 1979:36 s. 193.

¹⁰⁵ Se NJA 1974 s. 99 och NJA 1981 s. 1091. Rättsfallen rör förvisso inte renodlade rådgivningsfall men bör kunna anses ge vägledning även för rådgivningsavtal.

¹⁰⁶ Elfström, s. 74 samt Ramberg (2005), s 125.

¹⁰⁷ Omsorgsplikt regleras även i 12 § FLM, 4 § FfL, 5 § LFR, 6 § KkrL och 18 kap. 3 och 4 §§ HB.

Enligt 4 § KtjL skall näringsidkaren utföra tjänsten fackmässigt. Näringsidkaren skall också med tillbörlig omsorg ta till vara konsumentens intressen och stämma av med denna i den utsträckning som behövs och är möjligt. Enligt lagens förarbeten uttrycks att det inte går att dra någon tydlig gräns mellan kraven på omsorg och kravet på ett fackmässigt tillfredsställande utförande av en tjänst. I förarbetena står dock att läsa att omsorgsplikten som omnämns i paragrafens andra mening första stycke i första hand inte avser omsorg i betydelsen noggrannhet o.d. utan att det i istället främst är fråga om en mer allmän omsorg om motpartens intressen som skall uppställas. Omsorgsplikten innebär därmed att näringsidkaren i den mån det är rimligt måste ställa sin sakkunskap och yrkeskunskap till förfogande samt uppträda aktivt lojalt.¹⁰⁸ Omsorgsplikt kan därför i vissa sammanhang också användas med avsikten att beskriva att det i en avtalsrelation inte föreligger någon resultatförpliktelse.¹⁰⁹

Ramberg beskriver omsorgsplikten som att uppdragstagaren skall sätta sig in i uppdragsgivarens situation, behov och förutsättningar och anpassa sin rådgivning därefter. Kunskaperna måste uppdragsgivaren själv införskaffa, t ex genom att ställa relevanta frågor till uppdragsgivaren. Ramberg menar vidare att uppdragstagaren måste sätta sig in i vilken typ av beslut som uppdragsgivaren kan förväntas fatta på grundval av den lämnade informationen och uppdragsgivarens förutsättningar.¹¹⁰

En rådgivare som utger information till en vid krets, s.k. massinformation, exempelvis genom en dagstidning eller annan media saknar såklart möjligheten att sätta sig in i alla mottagares förutsättningar. Det är i sådana fall inte rimligt att rådgivaren har en ovanstående skyldighet.

Bengtsson anser omsorgsplikten utgöra en sammanfattande beteckning på flera olika förpliktelser. Vilka förpliktelser som en rådgivare är skyldig att beakta beror av bland annat yrkestillhörighet, uppdragets närmare innehåll samt andra faktorer hänförliga till det specifika fallet.¹¹¹

Enligt Korling är omsorgsplikten en del av den kontraktuella lojalitetsplikten. Korling beskriver omsorgsplikten som en övergripande ansvarsnorm och central mellanmansrättslig förpliktelse som återfinns i flertalet rådgivarprofessionsregleringar. Dess främsta syfte är att fylla ut uppdragsavtal med förpliktelser för uppdragstagaren att agera i enlighet med

---

¹⁰⁸ Prop. 1984/85:110 s. 159.

¹⁰⁹ Munukka, s. 79.

¹¹⁰ Ramberg (2005), s. 125.

¹¹¹ Bengtsson (1976), s. 157 ff.

uppdragsgivarens intressen. Enligt Korling utgör ofta omsorgsplikten tillsammans med kravet på god sed den ansvarsgrund som motiverar att rådgivaren har agerat vårdslöst mot sin uppdragsgivare. Omsorgsplikten är också konkretiserad i förpliktelser, såsom att eftersträva att uppdragsgivaren har förstått information och att uppmärksamma och upplysa uppdragsgivaren om intressekonflikter.¹¹²

Enligt propositionen till lagen om finansiell rådgivning till konsumenter framgår att omsorgsplikten innebär en skyldighet för uppdragsgivaren att sätta konsumentens intressen främst och en skyldighet för den finansielle rådgivaren att ställa all sin kunskap till konsumentens förfogande.¹¹³ Det går också att utläsa att omsorgsplikten även innehåller en skyldighet att uppträda aktivt lojalt mot konsumenten och en skyldighet att uppmärksamma konsumenten på behov av ytterligare rådgivning av annan. Denna lydelse kan anses utgöra ett uttryck för en allmän lojalitetsplikt. Huruvida omsorgsplikt kan anses vara ett utflöde av en allmän lojalitetsplikt eller huruvida det är två självständiga begrepp med olika innebörder är en fråga som debatterats i doktrinen. Den allmänna uppfattningen tycks vara att det är två olika begrepp. Munukka anser det dock vara ett utflöde av en lojalitetsplikt och att termen omsorgsplikt till viss mån används som en mindre kontroversiell synonym till lojalitetsplikt.¹¹⁴

5.2.2 Lojalitetsplikt

Lojalitetsplikt anses utgöra en allmän kontraktsrättslig princip.¹¹⁵ Principen är inte lagreglerad i allmänavtalsrättslig lagstiftning men lagfäst i speciallagstiftning.¹¹⁶ Enligt Munukka används begreppet omsorgsplikt även i en bredare betydelse och omfattar då såväl lojalitetsplikt som motsatsen till ansvarsförpliktelse.¹¹⁷ Lojalitetsplikt regleras även av yrkesetiska regler, ofta framtagna av branschorgan. Exempel på sådana yrkesetiska regler är 1 kap. Vägledande regler om god advokatsed, vari det framgår att en advokats främsta plikt är att visa trohet och lojalitet mot klienten.

---

¹¹² Korling, s. 426 ff.

¹¹³ Prop 2002/03:133 s. 52.

¹¹⁴ Munukka, s. 79.

¹¹⁵ Elfström, s. 100.

¹¹⁶ Se exempelvis 5 § 1 st. HaL, 4 § 1 st. 1 p. KommL, 5 § 1 st. 1 p. FfL. Se även 18 kap. 3 § HB. 36 § AvtL kan även ses som ett uttryck för lojalitetsplikt i en generell avtalsrättslig miljö.

¹¹⁷ Munukka, s. 79 med hänvisning till Prop. 2002/03:133 s. 24f.

Lojaliteten kan sägas bestå i att båda parter skall hjälpa varandra för att få ut maximalt av avtalet, såvida man som part själv inte missgynnas alltför mycket av förfarandet. Avtal innebär då skyldigheter utöver att tillvarata sitt eget intresse. Ramberg liknar tanken med en lyckotrappa. Om en motpart kan hjälpa sin motpart ett steg upp längs med denna trappa utan att själv hamna ett steg ned är han skyldig att hjälpa. Om motparten dock själv måste ta ett steg ned för att behöva hjälpa sin motpart föreligger ingen handlingskyldighet.¹¹⁸ Juri Munukka definierar lojalitetsplikt som att en part är skyldig att med omsorg iaktta eller tillvarata motpartens intressen.¹¹⁹ Termen är vag och till stor del innehållslös men definitionen kan enligt Nicander också ses som en riktlinje eller standard för parternas förpliktelser gentemot varandra.¹²⁰ Ur en sådan utgångspunkt för hur parterna bör förhålla sig till medkontrahenten utläser Nicander skyldigheter att informera om och karlägga betydelsefulla förhållanden samt att iaktta sekretess. Även Ramberg anser att lojalitetsprincipen bäst fungerar som ett stöd för tolkning och inte bör relateras till som en självständig grund.¹²¹

Elfström utläser ur lojalitetsplikten krav på att rådgivaren använder sin tid effektivt och i övrigt håller kostnaderna för klienten så låga som möjligt. En rådgivare har även en avrådningsplikt, skall vara oberoende samt iaktta tystnadsplikt. Skyldigheten att använda sin tid effektivt kan innebära både ansvar vid onödigt dyra och komplicerade lösningar såväl som om rådgivaren orsakar uppdragsgivaren skada vid underlåtna undersökningar. Om rådgivaren misslyckas med en sådan balansgång gällande uppdragets omfattning föreligger en risk för att arvodet kan nedsättas. Det är också viktigt att rådgivaren meddelar uppdragsgivaren om kostnadsökningar väntas uppkomma.¹²²

Lojalitetspliktens rättsliga ställning som självständig rättsgrund är i Sverige omdiskuterad och det tycks finnas en ovilja av domstolarna att rättsligt utreda lojalitetsplikt närmare. Juri Munukka inleder sin doktorsavhandling i ämnet med att förklara den inbyggda konflikt lojalitetsplikten bär med sig:

”En persons frivilliga val att ingå avtal sker i allmänhet i egenintresse. Lojalitetsplikt motverkar att egenintresset drivs för långt. Något tillyxat kan lojalitetsplikt därför uppfattas som någonting som strider mot avtalandets drivkraft och själva idé.”

---

¹¹⁸ Ramberg & Ramberg (2010), s. 37.

¹¹⁹ Munukka, s. 1.

¹²⁰ ”Den närmare innebörden av den generella lojalitetsplikt som anses åvila parterna i ett avtalsförhållande är som ovan nämnt tämligen vag. Det centrala får anses vara att i viss utsträckning iakttaga medkontrahentens intressen så att denne inte lider skada. Plikten utgör i sig ingen handlingsnorm, utan bildar endast utgångspunkt för hur parten bör förhålla sig till medkontrahenten.”, se Nicander (JT 1995/96), s. 33 f.

¹²¹ Ramberg & Ramberg (2010), s. 38.

¹²² Elfström, s. 100 ff. Jmf dock Korling, s. 133 som anser det vara oklart huruvida det rättsliga rådgivningsbegreppet är förenat med krav på att rådgivaren ska vara oberoende.

Lojalitetsplikt innebär förvisso att parterna i ett avtalsförhållande i vissa situationer måste begränsa sin egen nytta till förmån för sin kontraktspart. Utgångspunkten i ett kommersiellt avtalsförhållande är att parterna ses som jämlika, att var och en försöker att maximera sin egen vinning av avtalet och att de själva bestämmer vilken riskfördelning de är villiga att utsätta sig för.¹²³ En sådan utgångspunkt lämpar sig enligt författaren dock inte vad gäller rådgivningsavtal eftersom rådgivning syftar till att rådgivaren, mot vederlag, skall tillgodose sin uppdragsgivares intressen.

5.3 Informationsförpliktelser

Grunden för informationsförpliktelser¹²⁴ utgår ifrån omsorgsplikten och skyldigheten som utmynnar från denna att visa tillbörlig omsorg om uppdragsgivarens intressen.¹²⁵ Enligt Korling syftar informationsförpliktelser till att minimera risken för att uppdragsgivaren fattar beslut utan tillräckligt beslutsunderlag och delar därför upp förpliktelserna utefter de skydd uppdragsgivaren behöver.¹²⁶ Munukka anser informationsplikten vara ett utflöde av lojalitetsplikten och att dess ändamål bland annat är att uppdragsgivaren får nytta av uppdragstagarens prestation samt att onödiga kostnader och olägenheter undviks.¹²⁷

Enligt Runesson saknar termen informationsplikt en vedertagen preciserad innebörd men avser ett vitt spektrum förpliktelser, vilka syftar till att lämna motparten meddelande om sin uppfattning eller om något faktiskt förhållande. Runesson menar även att plikten blir mer långtgående när avtalen till stor del bygger på förtroende mellan parterna.¹²⁸

Följande förpliktelser som behandlas i förevarande kapitel utgör enligt författaren exempel på informationsförpliktelser som en rådgivare har att iakttaga.

5.3.1 Tillhandahålla tillräcklig och korrekt information

Ur kravet att visa tillbörlig omsorg utmynnar en skyldighet för rådgivare att tillhandahålla uppdragsgivaren tillräcklig, korrekt information anpassad i det enskilda fallet efter

---

¹²³ Se ex Prop. 2008/09:88, s. 31ff.

¹²⁴ Informationsplikt benämns även som upplysningsplikt, se Munukka, s. 154.

¹²⁵ Korling, s. 432 och Elfström, s. 74.

¹²⁶ Korling, s. 432.

¹²⁷ Se här och i det följande Munukka, s. 153.

¹²⁸ Runesson, s. 129 ff.

uppdragsgivarens specifika förutsättningar. En stor del av rådgivningsuppdrag består ofta i att inhämta och bearbeta relevant information eftersom uppdragsgivaren i regel inte har tillräckliga kunskaper för att själv kunna göra en bedömning. Skyldigheten för rådgivaren inbegriper både en skyldighet att ta fram information såväl som att göra urval av den mest relevanta informationen.¹²⁹ Till informationsplikten hör inte endast en skyldighet för rådgivaren att besvara uppdragsgivarens frågor utan att även på eget initiativ förmedla information av relevans till uppdragsgivaren.¹³⁰

Skyldighet att tillhandahålla tillräcklig och korrekt information är i vissa fall lagstadgat.¹³¹ Förpliktelsen för finansiella rådgivare kan anses följa av kravet på att finansiell rådgivare skall utföra sina tjänster i enlighet med god redovisningssed.¹³² 8 kap 22 § VpmL stadgar vidare en informationsförpliktelse vilket innebär att ett värdepappersinstitut ska lämna lättbegriplig information. Informationsförpliktelsegraden påverkas då utifrån motpartens kunskap och erfarenhet.¹³³

Uppdragsgivares fackkunskap har i praxis visat sig ha betydelse som förpliktelselindrande faktor för innebörden av en rådgivares informationsförpliktelser i kontraktuella situationer.¹³⁴ Informationskravet påverkas således av vem som är informationsmottagare i det enskilda fallet. Besitter en uppdragsgivare fackkunskaper behöver rådgivaren i många fall inte lämna utförligare anvisningar. Om information riktar sig till en större krets köpare kan dock informationskravet höjas i syfte att förebygga skador.

NJA 1987 s. 417 är ett rättsfall som kan visa på hur en domstol kan resonera angående kravet på att tillhandahålla tillräcklig information. Rättsfallet rörde fråga om ersättning för produktskada kunde åläggas en tillverkare av takläggning för dennes bristande upplysning om att takläggningen behövde ventilation, det vill säga information som borde iaktas vid användning av varan. HD anförde att det generellt sett är svårt att ange vilka upplysningar en tillverkare bör lämna. HD anförde att en tillverkare inte behöver lämna upplysningar och varningar för en varas användning i alla tänkbara situationer, då en alltför omfattande information rentav skulle motverka sitt syfte. Å andra sidan konstaterade domstolen att alltför höga krav på informationsmottagaren skulle medföra begränsningar för den skadelidandes

---

¹²⁹ Korling, s. 432 ff.

¹³⁰ Munukka, s. 244 med hänvisning till SOU 1984:85 s. 39, 105 ff.

¹³¹ Se exempelvis 6 kap. 2 § 1 st. FfL.

¹³² Korling, s. 437.

¹³³ Se 8 kap. 15-20 §§ VpmL och Korling, s. 438.

¹³⁴ Se särskilt NJA 1987 s. 417. Se även, NJA 1997 s. 127 I och II och NJA 2001 s. 155.

möjlighet till gottgörelse och verka oförenligt med den pågående utvecklingen att förbättra konsumentens ställning.

Även om domstolen konstaterade att alltför strängt uppställda krav på tillverkares informationsförpliktelser kunde ha motsatt verkan ansåg domstolen det i målet vara klart tillverkaren skulle anses skadeståndsskyldig eftersom tillverkaren underlåtit att informera köparen om en uppgift av betydelse vid en naturlig användning av varan och då de köpare som tillverkaren vänt sig till inte har sådana kunskaper att upplysningen är obehövlig för att motverka förutsebara skador. Även om rättsfallet rör ett konsumentköp kan rättsfallet enligt författaren anses utgöra ett stöd för att information skall anpassas efter mottagarens förutsättningar att begripa informationen.

Ett annat mål av intresse är NJA 1991 s. 625 vari en fastighetsmäklare lämnat felaktig uppgift om beskattning av realisationvinst. Vid bestämmandet av ersättning för skada angav HD följande:

”För att en felaktig upplysning rörande möjligheterna till uppskov med realisationsvinstbeskattning skall kunna medföra rätt till skadestånd torde i princip krävas att uppdragsgivaren visar att han inte skulle ha sålt fastigheten vid den tidpunkt då så skedde, om han hade fått riktiga uppgifter.”

Enligt författaren kan fallet anses visa att det för ersättning av skada är upp till uppdragsgivaren att visa att denne skulle agerat annorlunda om rådgivaren skulle tillhandahållit korrekt information.

5.3.2 Identifiera problemet och informera om risk

En grundläggande förutsättning för att en rådgivare överhuvudtaget kan vara förmögen att varna en uppdragsgivare om risk är att rådgivaren identifierat uppdragsgivarens syfte med rådgivningen. Med beaktande av att rådgivaren är den som besitter nödvändig kompetens är det rådgivarens skyldighet att genom att ställa relevanta frågor försöka identifiera uppdragsgivarens problem och undvika risker för denne.¹³⁵ Att rådgivare har skyldighet att varna för risker oavsett vem som föreslår ett förfarande som medför en potentiell risk framkommer av förarbeten till konsumenttjänstlagen.¹³⁶

---

¹³⁵ Elfström, s. 83.

¹³⁶ Se SOU 1979:36 s. 189 ff. och prop. 1984/85:110 s. 159 ff.

Ett för ämnet intressant rättsfall är NJA 1994 s. 598 vari prövades en banks skadeståndsansvar på grund av vårdslös rådgivning gentemot en av bankens kunder. På inrådan av banken hade kunden, en företagare, genomfört transaktioner i syfte att undgå realisationsvinstskatt. De genomförda transaktionerna visade sig dock strida mot bestämmelser i den då gällande lagen mot skatteflykt. HD konstaterade att övervägande skäl i målet talade för att banken, i avsaknad av vägledande rättsliga avgöranden och med särskilt beaktande av transaktionernas karaktär borde ha insett att rådet var behäftat med osäkerhet. HD uttalande också följande principiella utlåtande:

”Allmänt sett är det påkallat att den som lämnar rådgivning i komplicerade rättsfrågor fäster uppdragsgivarens uppmärksamhet på om prejudikat saknas och om rättsläget av denna eller någon annan anledning kan vara osäkert. Behovet av att sådan information lämnas måste emellertid vara beroende av vem uppdragsgivaren är, vilka kvalifikationer han har och om han redan känner till problematiken. Fall kan tänkas då det framstår som så uppenbart att rättsläget är osäkert att ett särskilt påpekande härom får anses onödigt.”

HD tillmätte i målet företagarens erfarenheter och kunskaper vikt och ansåg omständigheterna sammantagna i målet sådana att bankens underlåtenhet av att informera kunden om risken inte medförde något skadeståndgrundande ansvar för banken.

Elfström anser att rättsfallet visar på en princip om att det i normala fall föreligger en skyldighet för advokater, banker, revisorer och andra rådgivare att varna sina klienter när råd lämnas i komplicerade rättsfrågor då prejudikat saknas eller rättsläget är osäkert. Elfström poängterar också att banken inte hade tagit initiativet till transaktionsupplägget och anser att ansvaret i sådana fall bör vara strängare då en rådgivare tar initiativ till kundens upplägg än i sådana fall då kunden inte utnyttjat bankens förmenta sakkunskap.¹³⁷

5.3.3 Uppmärksamma och upplysa om intressekonflikter

Begreppet intressekonflikt kan sägas vara oklart och sakna en given definition men en möjlig avgränsning är att innebörden begränsas till att gälla inbördes stridiga anspråk, eller med andra ord konkurrerande skyddsvärda intressen.¹³⁸ Exempel på en intressekonfliktssituation som kan uppkomma är om rådgivaren själv har ekonomiska intressen och företar rättshandlingar för uppdragsgivaren som han själv tjänar på. Detta är inte en ovanlig situation vid finansiell rådgivning eftersom banker i regel finansierar sin rådgivning indirekt,

¹³⁷ Se även Kleineman (JT 1992/93), s. 315.

¹³⁸ Korling, s. 473.

exempelvis genom administrativa avgifter vid finansiella transaktioner. Risk kan i sådana situationer föreligga för att rådgivningen syftar till att uppdragsgivaren skall företa så många transaktioner som möjligt istället för att rådgivningen utgår ifrån uppdragsgivens behov.¹³⁹

En generell regel för hur rådgivare skall hantera intressekonflikter saknas i svensk rätt. Det torde dock finnas utrymme att argumentera för att allmänkontraktsrättsliga principer om lojalitet förpliktigar uppdragstagaren att upplysa uppdragsgivaren om det föreligger en intressekonflikt parterna emellan. Enligt förarbetena till kommissionslagen föreligger en intressekonflikt om kommissionären går in som motpart eftersom kommissionären skall tillvarata kommittentens intressen. Om kommissionären då träder in som motpart och har ett egenintresse av att göra vinst ses detta som principiellt främmande för ett kommissionsuppdrag.¹⁴⁰

För vissa yrkesgrupper stadgas uttryckliga förbud mot att utföra uppdrag om en intressekonflikt föreligger. För advokater råder exempelvis ett förbud att anta ett uppdrag om det föreligger en intressekonflikt eller en beaktansvärd risk för sådan.¹⁴¹ Omständigheter som kan föranleda ett sådant förbud är exempelvis att advokaten biträder eller tidigare har biträtt motparten i saken eller att advokaten biträder en annan klient i samma sak och klienterna har motstridiga intressen.¹⁴²

5.3.4 Avrådningsplikt

Eftersom rådgivaren är den som i regel besitter relevanta kunskaper är det för uppdragsgivaren många gånger svårt att på förhand bedöma förslags lämplighet. För att skydda uppdragsgivaren har därför rådgivaren en skyldighet att tillse att den av rådgivaren valda lösningen är lämplig, passande eller till rimlig nytta för uppdragsgivaren och de mål och syften som denna har angett som grund för rådgivningen.¹⁴³ Om en lösning inte uppfyller ovanstående lämplighetsbedömning har rådgivaren i vissa fall en avrådningsplikt, med vilket

---

¹³⁹ Korling s. 463 f.

¹⁴⁰ Se prop. 2008/09:88 s. 45.

¹⁴¹ Se Vägledande regler om god advokatsed, reviderad senast maj 2011 kap. 3.2.1.

¹⁴² Se Vägledande regler om god advokatsed, reviderad senast maj 2011 kap. 3.2.1. p. 1-2.

¹⁴³ Se t.ex. 5 kap. 4 § 3 st FfL, 6 § KtjL. Se också prop. 1984/85:110 s. 167.

menas en skyldighet att underrätta motparten om att den efterfrågade prestationen inte är till nytta eller kan utföras på ett mindre tids- eller kostnadskrävande sätt.¹⁴⁴

Avrådningsplikt föreligger generellt om den rådsökandes problem ligger helt utanför rådgivares verksamhetsområde. Under uppdragets gång föreligger avrådningsplikt enligt omsorgsplikten för uppgifter som inte fyller något förnuftigt syfte eller är till nackdel för uppdragstagaren. Rådgivaren måste i sådana fall förklara problemet och riskerna med förfarandet för uppdragsgivaren.¹⁴⁵

Yrkesetiska regler stadgar en avrådningsplikt för särskilda yrkesgrupper. För advokater regleras intressekonflikter i 3 kap. Vägledande regler om god advokatsed. Häri stadgas ett förbud mot att anta ett uppdrag om en intressekonflikt föreligger samt rätt att frånträda uppdrag utan att skyldighet till det föreligger i fall klienten lämnar advokaten instruktioner som inte är klienten till gagn och klienten trots påpekande vidhåller dessa instruktioner.¹⁴⁶ En advokat kan dock även anses skyldig att avsäga sig uppdrag av yrkesetiska skäl om advokaten anser att uppdraget inte fyller något syfte.¹⁴⁷

5.3.5 Pedagogisk plikt

Rådgivningsavtal kan vara av många slag och kommunikationen mellan parterna kan ske på många olika sätt. Det är naturligt att det vid personliga möten finns utrymme för parterna att göra sig förstådda genom exempelvis kroppsspråk eller annan form av interaktion. Flertalet rådgivningsavtal sker dock över telefon, via brev eller annan form av ickefysisk kommunikationskanal vilket får som konsekvens att det är svårare för rådgivaren att försäkra sig om att uppdragsgivaren verkligen har förstått innebörden av det som skall förmedlas. Inte sällan kan det tänkas att informationen som skall förmedlas kan vara av komplicerad art med tanke på att en expert har anlåtats för att lösa det aktuella problemet.

Den pedagogiska plikten kallas också för informationsplikt.¹⁴⁸ Korling beskriver essensen av den pedagogiska plikten som att en rådgivare på ett tillräckligt utförligt sätt har att

---

¹⁴⁴ Skyldigheten framkommer av flera lagar, bland annat 5 kap. 4 § 3 st. FfL, 5 § LFR, 4 och 6 §§ KtjL och 8 kap. 23 och 24 §§ Vpml.

¹⁴⁵ Elfström, s. 100 ff.

¹⁴⁶ Se Vägledande regler om god advokatsed, reviderad senast maj 2011 kap. 3.2 och kap. 3.6 3 p.

¹⁴⁷ Elfström, s. 103.

¹⁴⁸ Kleineman (SvJT 1998), s 185. Författarens åsikt är att då det för rådgivningsavtal finns *flera* informationsförpliktelser varav den pedagogiska plikten är en. Benämningen informationsplikt blir därmed missvisande.

kommunicera den sakkunskap som rådgivaren besitter och som är nödvändig för att uppdragsgivaren skall kunna bedöma rådgivarens rekommendationer.¹⁴⁹ Kleineman anser den pedagogiska plikten innebära att uppdragstagaren skall använda sin pedagogiska inlevelseförmåga för att sätta sig in i sin klients situation. Det är enligt Kleineman även en fråga om att analysera vad informationsmottagaren kan tillgodogöra sig och därefter tillhandahålla en information som motsvarar dennes behov av att kunna tolka den givna informationen.¹⁵⁰

Den pedagogiska plikten innebär alltså en skyldighet för rådgivaren att budskapet når fram till informationsmottagaren, eller med andra ord att mottagaren förstår informationen.

Skyldigheten kan sägas utmyнна från rådgivarens allmänna omsorgsplikt men det är tydligt att rättsfallet NJA 1994 s. 532 har haft en stor betydelse för begreppets innebörd och tolkning.¹⁵¹ I målet hade en uppdragstagare, Statens provningsanstalt (anstalten) mot betalning utfört prov rörande utomhusmöblers tygs ljushärdighet. De av anstaltens lämnade upplysningar om hur resultatet skulle utläsas hade varit ofullständiga och föranlett ett missförstånd hos Furumöbler. Den av anstalten tillämpade standardmetoden innehöll nämligen ett betydande antal anvisningar av teknisk karaktär och för Furumöbler, som icke-sakkunnig på området, framstod det som överraskande att den skalan som bestämde tygets färghärdighet var logaritmisk och inte lineär. Metoden som anstalten använde ansågs inte bristfällig men med hänsyn till att de upplysningar som lämnats om den tillämpade klassificeringsskalan varit ofullständiga och ägnade att föranleda missförstånd ansågs anstalten skadeståndsskyldig gentemot uppdragsgivaren. Domstolen ansåg att uppdragstagaren inte haft fog för att utgå från att uppdragsgivaren var tillräckligt insatt i testmetoden och att den tillhandahållna informationen om testresultatets innebörd inte uppfyllt informationsförpliktelsen.¹⁵² HD anförde i sin dom följande allmänna utlåtande:

”Det måste anses åligga den uppdragstagare som mot betalning åtar sig att utföra en tekniskt komplicerad analys att redovisa resultatet av denna analys på ett sätt som tillåter uppdragsgivaren att dra rimliga och korrekta slutsatser av dessa resultat. Av särskild vikt är att analysresultatet inte framläggs på ett sätt som är ägnat att skapa missförstånd om deras innebörd. Behovet av klarläggande uttalanden kan dock variera beroende på

---

¹⁴⁹ Korling, s. 456 f.

¹⁵⁰ Kleineman (SvJT 1998), s. 188.

¹⁵¹ Jfr Korling, s. 457.

¹⁵² Två justitieråd var skiljaktiga och var av meningen att anstalten inte brutit mot en informationsförpliktelse, främst eftersom bolaget följt en etablerad branschstandard.

omständigheterna, varvid särskilt den kunskap som kan antas föreligga hos uppdragsgivaren framstår som betydelsefull.”

Enligt författarens mening framkommer det tydligt i rättsfallet att domstolen ansåg att uppdragstagaren haft en pedagogisk plikt att tillhandahålla, en för uppdragsgivaren, begriplig information och att underlåtelsen av detta medförde att anstalten ansågs oaktsam trots att denne inte brustit i sitt metodansvar. Detta trots att det enligt parternas avtalsinnehåll inte ålegat anstalten att uttala sig om tygets användbarhet för uppdragsgivarens specifika ändamål. Förklaringen beror på att domstolen ansåg en sådan klagörandeplikt medfölja avtalet trots att det inte uttryckligen avtalats om mellan parterna.¹⁵³

Korling menar att det av domen går att utläsa att då en uppdragstagare mot bakgrund av sin sakkunskap och sin kunskap om motpartens kompetens antingen misstänker eller borde misstänka att det föreligger en risk för att motparten inte förstår informationen, måste uppdragstagaren verka för att utreda huruvida uppdragsgivaren faktiskt har förstått densamma.¹⁵⁴ En rådgivare kan alltså enligt Korling ha en skyldighet att beakta den pedagogiska plikten även i osäkra fall, då rådgivaren inte med säkerhet vet om uppdragsgivaren saknar möjlighet att tolka viss information.

Fremst två skäl ger anledning till att närmare diskutera domens prejudikatvärde. För det första gällde rättsfallet ansvar vid konsults lämnande av tekniskt komplicerade analyser. Man kan då fråga sig i vilken utsträckning rättsfallet även gäller för andra, liknande avtalstyper. För det andra kan det faktumet att två av justitieråden ville ogilla uppdragsgivarens talan diskuteras.

Kleineman anser domen ha ett högt prejudikatvärde angående den pedagogiska plikten trots det faktum att det avgjordes med minsta möjliga majoritet och anför som grund för sin ståndpunkt att båda åsiktsriktningar uppvisade likheter, då skillnaden låg i att minoriteten ansåg uppdragsgivaren tillräckligt kvalificerad för att ha undersökt den lämnade rapporten närmare. Med andra ord ser Kleineman det som att skillnaden mellan majoriteten och minoriteten består i en bevisvärdering av vissa faktiska omständigheter och inte en grundläggande principiell rättslig meningsskiljaktighet.¹⁵⁵ Millqvist är däremot av åsikten att HD:s oenighet medför att domens prejudiciella värde förminskas och att domstolens bedömning anpassats till den särskilda avtalstypen. Millqvist intar således en mer försiktig

---

¹⁵³ Jfr Millqvist (JT 1995/96), s. 581.

¹⁵⁴ Korling, s. 457 f.

¹⁵⁵ Kleineman (JT 1994/95), s. 713.

hållning angående rättsfallets betydelse för rättsutvecklingen.¹⁵⁶ I senare rättspraxis har HD dock valt att hänvisa till både NJA 1994 s. 532 och Kleinemans artikel vari den pedagogiska plikten definieras såsom en allmän civilrättslig plikt.¹⁵⁷

Författarens slutsats är att det av omsorgsplikten och rättsfallet ifråga är tydligt att en uppdragstagare på grund av sitt kunskapsövertag har en större skyldighet att förse uppdragsgivaren med en för denne för ändamålet begriplig information jämfört med uppdragsgivarens skyldighet att analysera informationen och själv begära förtydliganden. Även det faktum att HD i senare praxis hänvisat till domen och Kleinemans artikel talar för den pedagogiska pliktens betydelse.

5.4 DCFR

5.4.1 Samla in preliminära uppgifter

IV. C. – 7:102: Obligation to collect preliminary data

- (1) The provider must, in so far as this may reasonably be considered necessary for the performance of the service, collect data about (a) the particular purpose for which the client requires the information; (b) the client's preferences and priorities in relation to the information; (c) the decision the client can be expected to make on the basis of the information; and (d) the personal situation of the client.
- (2) In case the information is intended to be passed on to a group of persons, the data to be collected must relate to the purposes, preferences, priorities and personal situations that can reasonably be expected from individuals within such a group.
- (3) In so far as the provider must obtain data from the client, the provider must explain what the client is required to supply.

Rådgivares skyldighet att införskaffa preliminär information inbegriper flertalet förpliktelser gentemot uppdragsgivaren. Rådgivaren måste förvissa sig om uppdragsgivarens behov, prioriteringar, preferenser och situation. Dessa förpliktelser omfattning beror enligt på vad avtalet omfattar och vem som är uppdragsgivare. En avvägning måste göras mellan behovet av informationsutbyte för att uppdraget skall kunna utföras korrekt och de kostnader ett omfattande informationsutbyte medför för uppdragsgivaren.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ Millqvist (JT 1995/96), s. 581 ff.

¹⁵⁷ Se NJA 2001 s. 296 med hänvisning till Kleineman (SvJT 1998), s. 188 ff. HD uttalar i domen att det i (besiktnings) uppdrag normalt föreligger en informationsplikt, som innebär att resultatet av uppdraget skall redovisas för uppdragsgivaren på ett sätt som denne kan tillgodogöra sig och tillåter honom att dra rimliga och korrekta slutsatser av resultatet.

¹⁵⁸ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1880.

Artikelns andra punkt begränsar rådgivarens plikt när information skall föras vidare till en större grupp av personer till att lämna information utifrån en typisk gruppmedlems förutsättningar. Ett sådant minskat ansvar gäller även för standardiserad information, för vilket gäller att rådgivaren har ett begränsat ansvar till att undersöka den potentiella kundgruppens situation.¹⁵⁹

Artikelns tredje punkt stadgar en medverkansplikt från uppdragsgivarens sida då rådgivaren är beroende av att uppdragsgivaren är villig att ge rådgivaren information om sina personliga förhållanden.

Att en rådgivare måste sätta sig in i uppdragsgivarens behov innan denne påbörjar arbetet med att samla in information för underlag till rådgivning är såklart en skyldighet av grundläggande karaktär och kan anses följa av allmänna principer om omsorg och lojalitet av uppdragsgivarens intressen. Detta torde dock inte minska intresset för att skyldigheten för rådgivaren tydligt framkommer. Författaren är även av åsikten att det med beaktande av det asymmetriska informationsförhållandet som i regel råder mellan parterna är viktigt att rådgivaren åläggs en utredningsskyldighet för vad uppdragsgivaren vill uppnå med tjänsten. Ofta besitter uppdragsgivaren bristfälliga kunskaper på området och kan behöva hjälp av rådgivaren att exempelvis veta vad rådgivaren kan bistå med för lösningar.

5.4.2 Tillhandahålla expertkunskap

IV. C. – 7:103 Obligation to acquire and use expert knowledge

The provider must acquire and use the expert knowledge to which the provider has or should have access as a professional information provider or adviser, in so far as this may reasonably be considered necessary for the performance of the service.

Artikelns stadgar en skyldighet för rådgivare att tillhandahålla tillräcklig expertis för att uppdraget skall kunna utföras korrekt. Det främsta syftet med artikeln är att ge uppdragsgivaren en möjlighet att reagera så fort denne blivit varse om att rådgivaren tillhandahållit felaktig, bristfällig eller ofullständig information till grund för uppdraget.¹⁶⁰ Skyldighetens omfattning beror av avtalet och det resultat som bör kunna förväntas av detsamma. Skyldigheten begränsas också enligt artikelns lydelse till att gälla endast i den mån den kan anses nödvändig för tjänstens utförande. En domstols bedömning måste därmed bero

---

¹⁵⁹ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1880.

¹⁶⁰ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1884.

på varje falls speciella omständigheter. För att fastställa omfattningen av den expertis som en rådgivare måste ha kan de rådande normerna för yrkesgruppens utförande spela in såväl som yrkesetiska regler.¹⁶¹

Författaren är av åsikten att förevarande artikel fyller ett viktigt syfte i och med dess möjligheter för uppdragsgivaren att reagera tidigt. Detta är tillfredsställande inte minst ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, då situationer där en eller båda parterna kan komma att bli ekonomiskt lidande kan undvikas. Artikeln kan också ses som ett rimligt skydd för uppdragsgivaren med beaktande av att ett resultatansvar normalt sett inte föreligger för rådgivaren.

5.4.3 Metodansvar och omsorgsplikt

IV. C. – 7:104 Obligation of skill and care

- (1) The provider's obligation of skill and care requires in particular the provider to:
  - (a) take reasonable measures to ensure that the client understands the content of the information;
  - (b) act with the care and skill that a reasonable information provider would demonstrate under the circumstances when providing evaluative information; and
  - (c) in any case where the client is expected to make a decision on the basis of the information, inform the client of the risks involved, in so far as such risks could reasonably be expected to influence the client's decision.
- (2) When the provider expressly or impliedly undertakes to provide the client with a recommendation to enable the client to make a subsequent decision, the provider must:
  - (a) base the recommendation on a skilful analysis of the expert knowledge to be collected in relation to the purposes, priorities, preferences and personal situation of the client;
  - (b) inform the client of alternatives the provider can personally provide relating to the subsequent decision and of their advantages and risks, as compared with those of the recommended decision; and
  - (c) inform the client of other alternatives the provider cannot personally provide, unless the provider expressly informs the client that only a limited range of alternatives is offered or this is apparent from the situation.

Artikeln reglerar rådgivares metod- och omsorgsansvar och utgör kärnan av kapitlets reglering.¹⁶² Enligt första punkten skall rådgivaren se till att uppdragsgivaren förstår informationens innebörd, agerar med tillräcklig skicklighet och omsorg samt informerar uppdragsgivaren om de risker ett beslut kan medföra. Vidare skall rådgivaren enligt artikelns andra punkt grunda sina råd på sin expertkunskap och utifrån uppdragsgivarens behov.

---

¹⁶¹ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1884.

¹⁶² Även den för serviceavtal generellt tillämplbara artikeln IV. C – 2:105 reglerar ”obligation of skill and care”.

Rådgivaren skall även informera uppdragsgivaren om uppdragsgivarens alternativ och konsekvenser kopplade till dessa.

Informationsförpliktelsen enligt (1) (a) är mer långtgående i de fall då uppdragsgivaren får intryck av att informationen utformats speciellt för denne och minskar desto mer informationen framstår som standardiserad och utan att någon faktisk kontakt har skett mellan parterna.¹⁶³

I kommentaren till DCFR görs en distinktion mellan information avseende faktiska omständigheter (*factual information*) och utvärderande information (*evaluative information*). Information avseende faktiska omständigheter¹⁶⁴ behöver nödvändigtvis inte ge faktiska svar på uppdragsgivarens problem, exempelvis kan en advokat ha kunskaper om gällande rätt på ett område där stor rättslig osäkerhet råder. Utvärderande information rör i regel spekulerande inför framtiden och avser information som ännu inte finns.

Författaren är av åsikten att artikeln uppvisar likheter med vilka rådgivningsförpliktelser som följer av svensk rätt och att artikeln ger en kärnfull och relativt tydlig instruktion för vad som är rådgivarens skyldigheter. Det bör också noteras att den pedagogiska plikten framkommer i artikelns inledning. Artikeln utgör därmed till stor del en bra och tydlig kodifiering av svensk rätt. Det är dock anmärkningsvärt att omsorgsplikten, som kan ses som den mest centrala förpliktelsen, inte tydligare i sig definieras i artikeln.¹⁶⁵

För utvärderande information gäller enligt artikeln ett ansvar för att utföra rådgivningen efter bästa förmåga (*best efforts*) och tillräcklig omsorg och skicklighet (*care and skill*)¹⁶⁶. För information avseende faktiska omständigheter är rådgivaren skyldig att garantera informationens korrekthet. En invändning från rådgivaren att tjänsten utförts med tillräcklig omsorg och skicklighet utgör i dessa fall ingen ansvarsbefriande grund.¹⁶⁷

Best efforts är ett common law-begrepp som används för att klargöra skyldighet att göra sitt yttersta för att uppnå det avsedda målet, främst då mer preciserade och definierade skyldigheter saknas. Begreppet används därmed för att påvisa att flertalet underförstådda förpliktelser råder mellan parterna och sammankopplas ibland även med rättsliga termer

---

¹⁶³ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1889.

¹⁶⁴ Härefter benämnd saklig information.

¹⁶⁵ Se även IV. C. – 2:105: Obligation of skill and care.

¹⁶⁶ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1892.

¹⁶⁷ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1907.

såsom ”bonus pater familias”.¹⁶⁸ Begreppet har i vägledande praxis tolkats strikt med den innebörden att bästa förmåga skall tolkas bokstavigt och att en uppdragsgivare måste göra sitt yttersta för att uppnå ett resultat eller överkomma en svårighet. Enligt domstolen skulle uppdragsgivaren ”leave no stone unturned” för att hitta en lösning. Skyldigheten innebär dock inte att uppdragstagaren måste äventyra att ruinera hela sin finansiella situation men likväl en risk för att lida skada.¹⁶⁹

Användningen av common law-begreppet ”best efforts” kan tyda på att utförandeansvaret sträcker sig längre än i svensk rätt. Att ytterst definiera hur långt en rådgivares omsorgs- och lojalitetsförpliktelser sträcker sig enligt svensk rätt såklart svårt att göra. Allmänt framstår dessa krav som uppenbart lägre och främst avse en godtagbar standard ur olika hänseenden. Exempelvis skall uppdragsgivaren enligt 4 § KtjL endast med tillbörlig omsorg ta till vara konsumentens intressen och samråda med denne i den utsträckning som det behövs och är möjligt. Detta visar på risken med att använda internationellt utarbetade kodifieringar utan att noga undersöka vilka rättsliga begrepp och bakomliggande värderingar kodifieringarna bygger på.

5.4.4 *Avtalsenlighet*

IV. C. – 7:105: Conformity

- (1) The provider must provide information which is of the quantity, quality and description required by the contract.
- (2) The factual information provided by the information provider to the client must be a correct description of the actual situation described.

Artikeln är tillämplig främst i frånvaro av rådgivarens prestationer, eller då prestationer av undermålig kvalitet i olika hänseenden utgör ett kontraktsbrott mot artikel IV.C. – 7:104 Obligation of skill and care. Artikeln kan ses som en partikularisering av IV.C. – 2:106 Obligation to achieve result och här begränsa sig till att rådgivarens lämnade information måste vara korrekt.¹⁷⁰ En åtskillnad görs dock mellan saklig och utvärderande information, där det är den sakliga informationen vars korrekthet måste garanteras.

Författarens åsikt är att även denna artikel, i likhet med IV. C. – 7:103 Obligation to acquire and use expert knowledge fyller ett samhällsekonomiskt syfte och stärker uppdragsgivarens

---

¹⁶⁸ Gorton (Journal of Business Law 2002), s. 144.

¹⁶⁹ Gorton (Journal of Business Law 2002), s. 153 med hänvisning till Sheffield district railway company v. great central railway company [1911] 27 T.L.R. 451.

¹⁷⁰ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s 1907.

möjligheter att snabbt kunna angripa en rådgivare som inte sköter sig. Saklig information utgör ofta grunden för efterföljande råd och det är därför tillfredsställande att sådan information enligt artikeln kan angripas.

5.4.5 Dokumentation

IV. C. – 7:106 Records

In so far as this may reasonably be considered necessary, having regard to the interest of the client, the provider must keep records regarding the information provided in accordance with this Chapter and make such records or excerpts from them available to the client on a reasonable request.

Artikeln fyller främst två syften.¹⁷¹ Det första syftet är att ge uppdragsgivaren en möjlighet att ge inblick i vad rådgivaren har presterat i enlighet med kontraktet och att ge uppdragsgivaren en möjlighet att utvärdera hur rådgivaren har lagt upp sitt arbete. Det andra syftet är att lösa frågan om bevisbördan mellan parterna. Rådgivaren blir skyldig för att redovisa att denne presterat i enlighet med avtalet och dokumentationen kan få relevans vid rättstvister. Artikeln medför dock ingen omvänd bevisbörda, då det är upp till uppdragsgivaren att visa att rådgivaren har brustit i sina åtaganden.

Författaren är av åsikten att ett krav på dokumentation från rådgivarens sida är en bra ordning med beaktande av det ofta formlösa ingåendet av avtal vilket leder till att parterna i många fall inte har klart för sig vad avtalet omfattar. Rådgivarens dokumentation av vilken information som legat till grund för beslut och i övrigt hur denna har gått tillväga för att lösa problem torde i många fall utgöra en förutsättning för att en uppdragsgivare skall kunna kräva sin rätt gentemot en rådgivare. Vidare är det en enkel åtgärd som inte verkar kostnadsökande i någon större utsträckning för parterna. En uppdragsgivare bör såklart av säkerhetsskäl också i den mån det är möjligt själv föra dokumentation.

5.4.6 Skyldigheter vid intressekonflikter

IV. C. – 7:107 Conflict of interest

- (1) When the provider expressly or impliedly undertakes to provide the client with a recommendation to enable the client to make a subsequent decision, the provider must disclose any possible conflict of interest which might influence the performance of the provider's obligations.

---

¹⁷¹ Se här och i det följande DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1909.

- (2) So long as the contractual obligations have not been completely performed, the provider may not enter into a relationship with another party which may give rise to a possible conflict with the interests of the client, without full disclosure to the client and the client's explicit or implicit consent.

Artikelns reglerar rådgivares skyldigheter vid intressekonflikter och stadgar en skyldighet att redovisa eventuella intressekonflikter som kan påverka fullgörande av rådgivarens förpliktelser. Artikelns stadgar även ett förbud för rådgivaren att under uppdragstidens gång inträda i en ny avtalsrelation som kan ge upphov till en möjlig konflikt med uppdragsgivarens intressen utan uppdragsgivarens medgivande.

Elfström vill för rådgivare härleda en oberoendeplikt från lojalitetsplikten.¹⁷² Med beaktande av att rådgivningsbegreppet i svensk rätt är tämligen oklart vore ett sådant krav enligt författarens mening onödigt strängt och istället torde förevarande skyldighet att undvika intressekonflikter ge ett tillräckligt skydd för uppdragsgivaren.

Artikelns kan anses sträng mot rådgivaren då den begränsar rådgivarens möjligheter att ingå nya avtal under avtalstidens gång. Det är därmed av stor vikt att en rådgivare som svarar under denna artikel noga funderar över om intressekonflikt kan uppstå vid ingående av nya avtal. Med beaktande av de krav på förtroende och omsorg som präglar rådgivningsavtal anser författaren dock kraven vara rimliga.

5.4.7 Inverkan av uppdragsgivarens kompetens

IV. C. – 7:108 Influence of ability of the client

- (1) The involvement in the supply of the service of other persons on the client's behalf or the mere competence of the client does not relieve the provider of any obligation under this Chapter.
- (2) The provider is relieved of those obligations if the client already has knowledge of the information or if the client has reason to know of the information.
- (3) For the purpose of paragraph (2), the client has reason to know if the information should be obvious to the client without investigation.

Artikelns berör frågan huruvida uppdragsgivarens kompetens kan inskränka rådgivarens ansvar. Ur artikelns går att utläsa att varken inblandning i rådgivningen från andra personer för uppdragsgivarens räkning eller uppdragsgivarens kompetens befriar rådgivaren från ansvar. Rådgivaren befrias dock från ansvar om uppdragsgivaren redan har vetskap om information

---

¹⁷² Elfström, s. 100

eller anledning att känna till en viss information. En uppdragsgivare har anledning att känna till en viss information när det kan anses uppenbart utan utredning.

Denna syn tycks skilja sig från svensk rättspraxis om den pedagogiska plikten vari informationsansvaret är kopplat till motpartens förutsättningar. Enligt svensk rätt minskar den pedagogiska plikten med uppdragsgivarens egen kompetens och kunskaper men ökar med rådgivningens komplexitet.

Författaren är av åsikten att det är en bättre konstruktion att informationsansvaret är kopplat till motpartens förutsättningar. En sådan ordning förefaller som det mest nyttiga ur ett samhällsekonomiskt perspektiv eftersom rådgivaren då för att slippa eventuellt skadeståndsansvar inte behöver förse uppdragsgivaren med uppenbart onödig information. Högt ställda krav på rådgivares pedagogiska plikt är rimliga just på grund av det asymmetriska informationsförhållande som råder mellan parterna. När ett sådant förhållande inte föreligger fallerar den legitima grunden för förpliktelsen.

5.4.8 Ansvar vid underlåtenhet av att prestera kontraktuella förpliktelser

IV. C. – 7:109: Causation

If the provider knows or could reasonably be expected to know that a subsequent decision will be based on the information to be provided, and if the client makes such a decision and suffers loss as a result, any nonperformance of an obligation under the contract by the provider is presumed to have caused the loss if the client proves that, if the provider has provided all information required, it would have been reasonable for the client to have seriously considered making an alternative decision.

Artikeln innebär att om ett orsakssamband uppstår mellan en rådgivares underlåtenhet att prestera kontraktuella förpliktelser och uppdragsgivares skada är rådgivaren skyldig för en sådan skada. Eftersom det kan uppstå problem för en uppdragsgivare att underbygga ett sådant orsakssamband för icke utförd rådgivning stadgar artikeln en ändring av bevisbördan, då det räcker för uppdragsgivaren att visa att denne, om rådgivaren fullgjort sina informationsförpliktelser, skulle kunnat ha övervägt ett alternativt handlingsförfarande. Ett ”alternativt beslut” kan tolkas brett och omfattar även hypotetiska beslut av samma natur men under andra förutsättningar.¹⁷³ Uppdragsgivaren behöver alltså enligt artikeln inte bevisa att ett annat beslut hade tagits om rådgivningen utförts korrekt utan det räcker att uppdragsgivaren kan visa att denne seriöst skulle ha övervägt att ta ett annat beslut för att

---

¹⁷³ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1925.

undvika skada.¹⁷⁴ Bedömningen av kausalsambandet skall ske på en objektiv grund och därmed utgå ifrån hur en uppdragsgivare normalt skulle uppfatta situationen. Endast full kompensation för skada kan utgå.¹⁷⁵

Enligt svensk rättspraxis anses bevisbördan ligga på uppdragsgivaren, vilken måste visa att denne skulle agerat annorlunda om korrekt rådgivning tillhandahållits.¹⁷⁶ Förevarande artikel innebär en lindrigare bevisbörda vilket ökar uppdragsgivarens möjligheter till ersättning.

---

¹⁷⁴ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1926.

¹⁷⁵ DCFR, Full Edition (2009), Volume 2, s. 1926 f.

¹⁷⁶ Se NJA 1991 s. 625 och Kleineman (SvJT 1998), s. 199.

6. Avslutande analys

6.1 Svensk rätt

Rådgivaransvaret är beroende av den berörde rådgivarens yrkestillhörighet och de specifika förutsättningar och omständigheter som närmare följer av parternas avtal. Av denna anledning måste ansvaret för varje kategori av professionella rådgivare bedömas för sig även om det enligt författarens mening tycks vara tydligt att grundläggande förpliktelser åvilar all form av rådgivning. Kort sammanfattat kan detta sägas vara ett metodansvar, vilket innebär att rådgivaren skall använda en, utifrån sin profession, lämplig metod för att ta fram det underlag som ett beslut skall baseras på. Denna metod baseras utifrån normer eller yrkesprinciper som är olika för varje profession.¹⁷⁷ Vidare har en rådgivare en omsorgsplikt omfattandes bland annat flera informationsförpliktelser, varav den pedagogiska plikten kan anses vara den inom doktrinen mest uppmärksammade och syftar till att uppdragsgivaren kan ta till sig information presenterad av rådgivaren.

Rådgivaransvaret kan grovt delas in i omsorgs eller resultatansvar. Doktrinen upprätthåller gränsdragningarna mellan dessa begrepp och framhåller rådgivares ansvar som en omsorgsplikt. Författaren är av åsikten att då rådgivningsavtal är så pass olika från avtal till avtal vad gäller det önskade rådets komplexitet och risk är ett sådant förhållningssätt alltför generellt och kan leda till att eventuella resultatförpliktelser som enligt ett specifikt avtal borde föreligga bortses från. En alltför sträng gränsdragning är dessutom olämplig då rådgivningsavtal ofta innefattar att rådgivaren införskaffar och hanterar information vilken ska ligga till grund för ett senare råd. Ett resultatansvar för sådan saklig informations korrekthet torde i normalfallet föreligga för en rådgivare.¹⁷⁸

Omsorgsplikten utgör en central förpliktelse för rådgivningsavtal. Plikten kan dels sägas ha utmynnat i olika reglerade förpliktelser men också utgöra en normkälla för uttolkande av icke-reglerade förpliktelser. Det är främst som det senare som omsorgsplikten blir intressant att diskutera. Som tidigare har nämnts är lojalitetspliktens rättsliga ställning osäker och Munukka har anfört att omsorgsplikt används som en mindre kontroversiell synonym till lojalitetsplikt. Författaren är här av åsikten att omsorgsplikt förvisso kan ses som ett utflöde av lojalitetsplikt men att omsorgsplikten är en självständig rättslig figur med en

---

¹⁷⁷ Kleinman (SvJT 1998), s. 188 ff.

¹⁷⁸ Se även Korling, s. 403 ff.

okontroversiell rättslig status. Det faktum att förarbeten och uttrycklig lag uttryckligen behandlar omsorgsplikt talar för en sådan ståndpunkt.

NJA 1994 s. 532 stödjer att den pedagogiska plikten utgör en självständig skadestandsgrund utöver metod- och resultatansvaret. Informationsansvaret är högt ställt och innebär flertalet förpliktelser för en rådgivare. Rådgivaren skall bland annat förmedla information kring arbetets resultat men även förmedla informationen på ett sådant sätt att den är begriplig för uppdragsgivaren. Rådgivaren måste således försäkra sig om att innebörden av informationen framgått till uppdragsgivaren. I vissa fall räcker det dock inte för rådgivaren att förmedla information utan denne måste istället avråda uppdragsgivaren eller upplysa denne om de risker som kan uppstå.

Rådgivares informationsförpliktelser är rimliga med tanke på det kunskapsövertag denne har och då själva syftet med rådgivningen går förlorat om kunskaperna inte förmedlas på ett begripligt sätt. Informationsförmedling torde inte heller verka alltför betungande för en rådgivare, då en rådgivare faktiskt skall besitta kunskaperna. Vad som däremot kan utgöra problem med ett för högt ställt ansvar är risken för fler tvister och efterhandskonstruktioner då uppdragsgivare felaktigt beskyller rådgivare för att ha brustit i sina informationsförpliktelser. Det finns också en risk för att rådgivare i större utsträckning väljer att friskriva sig från ansvar.

Avtalslagens anbud-acceptmodell passar inte för rådgivningsavtal som i praktiken sluts formlöst och förändras under uppdragets gång. Praxis, främst i form av NJA 1992 s. 243 samt doktrin har dock anlagt en tillitsbaserad modell som är bättre anpassad till de praktiska problem som uppkommer vid tvister om rådgivningsavtal. NJA 1992 s. 243 kan vidare anses visa att rådgivningsavtal är föränderliga, beroende av vilka uppgifter som tillkommer och försvinner samt beroende av vilka förväntningar uppdragsgivaren har på rådgivaren och dennes uppdrag. Med ovanstående beaktat är det av största vikt att en rådgivare initialt preciserar sitt uppdrag och under uppdragets gång försäkras sig om att han själv och uppdragsgivaren är överens om uppdragets omfattning och inriktning eftersom avtal i vissa fall kan uppkomma även utan gemensam partsvilja eller uttryckliga avtalsförklaringar.

Avtal kan också uppkomma om en part inte undanröjer motpartens goda tro om att ett avtal har eller är på väg att ingås mellan parterna.¹⁷⁹ Det är också av vikt att rådgivaren begrundar

---

¹⁷⁹ Se Korling, s. 362 f.

vem som är rådgivarens kontraktspart och om det finns risk för att nya partsförhållanden kan uppkomma.

6.2 DCFR

DCFR utgör en icke-bindande akademisk kodifiering av europeisk civilrätt och kan inte likställas med lag. De studerade artiklarna i Part C Services Chapter 7: Information and advice ger dock en bra samlad överblick över de mest centrala rådgivningsförpliktelserna. DCFR bidrar härigenom med tydlighet och överblickbarhet, något som saknas i svensk rätt. DCFR har i många av de studerade artiklarna fokus på att uppdragsgivaren redan i ett initialt skede rättsligt kan angripa undermålig rådgivning. Dessa regler utgör ett bra skydd för uppdragsgivaren och kan minimera båda parternas eventuella framtida kostnader för att uppdraget inte utförs korrekt. Överlag tycks artiklarna ge uppdragsgivaren ett bättre skydd än svensk rätt. Rådgivare har enligt DCFR stränga skyldigheter vad gäller dokumentation och att undvika intressekonflikter. Dessutom verkar inte uppdragsgivarens kompetens eller kunskaper som huvudregel ansvars lindrande för rådgivaren och uppdragsgivarens bevisbörda är i viss mån lindrigare.¹⁸⁰

Vilket tidigare har nämnts saknar DCFR en rättslig kontext och är så nyligen tillkommen att referensramen ännu haft möjligheter att utvecklas. Svensk rätt tillhandahåller därmed en bättre och mer välutvecklad uppsättning materiell reglering, utvecklad främst genom praxis och doktrin. Referensramen ger dock en svensk jurist en bra överblick över rådgivningsförpliktelser och borde mycket väl kunna användas som grund för studier av svensk rätt på området. Referensramen kan även tänkas kunna vara till nytta som standardavtal.

Att DCFR är framtagen av akademiker väcker en del intressanta frågor. Skall verkligen jurister agera normbildare och vilka konsekvenser får det för juristprofessionen? När flertalet doktrinförfattare medverkat i framställningen av en rättskälla, finns då möjlighet för samma kollektiv att kritiskt granska densamma? Förevarande uppsats syftar inte till att närmare behandla rättskällornas legitimitet. Det är dock enligt författaren av vikt att sådana frågor uppmärksammas oberoende om DCFR anses kunna utgöra ett berikande komplement på avtalsrättens område.

---

¹⁸⁰ Detta innebär dock inte att svenska uppdragsgivare står utan skydd. Branschspecifika normer ålägger ofta rådgivare långtgående skyldigheter. Det har dock varit utanför uppsatsens ramar att ingående behandla dessa.

6.3 Behovet av rättslig reglering

En intressant fråga att ställa sig är om rådgivningsavtal beroende av dess så omfattande särdrag bör ses som en egen avtalstyp, en s.k. *sui generis*. Ett avtal innebär att parterna förpliktar sig gentemot varandra, och åtar sig förpliktelser som motsvaras av rättigheter för den andra parten.¹⁸¹ Uppdelningen i olika avtalstyper är en term som används för att identifiera avtal med en annan uppsättning rättigheter eller skyldigheter.

Korling uttrycker sitt gillande till att behandla rådgivningsavtalet som en egen avtalstyp och anser att detta kan ha klara pedagogiska och rättssystematiska poänger. En sådan behandling skulle även främja en mer likartad bedömning av olika rådgivares förpliktelser. Författaren är här av åsikten att rådgivningsavtal onekligen uppvisar omfattande särdrag men ställer sig frågande till att sådan indelning skulle leda till de effekter Korling menar skulle bli fallet.

Lindskog har kritiserat Korlings avhandling för bristande mån på konstruktivitet. Lindskog menar att Korlings avhandling i hög grad innebär en sammanställning av regelfragment av källor som kan inverka på handlingsregeln i ett konkret rådgivningsfall men att avhandlingen saknar normativa ställningstaganden över vilka intressen som bör tillmätas betydelse.¹⁸² Lindskog menar att regelrekommendationer baserade på rättspolitiska omdömen är vetenskapliga så länge adekvata krav på transparens, systematik, koherens och relevans är uppfyllda.

Förevarande uppsats har behandlat rådgivningsavtalets särart och rättsliga reglering. Svensk rätt tillhandahåller inte tydliga regler för parternas förpliktelser och rättigheter, istället råder en stor rättsosäkerhet på hela tjänsteområdet då rättsområdet präglas av en avsaknad av lagstiftning och ofullständighet. Med beaktande av att det främsta materialet som finns att tillgå utgörs av praxis och doktrin finns ett stort utrymme för tolkning. Rättsområdet är dessutom svårt att få en bra överblick över vilket rimligtvis borde innebära problem för parterna. De normkällor som trots allt finns att tillgå lämpar sig svårligen för rådgivningsavtalens särart och fyller andra syften eller riktar sig till andra rättsliga situationer. Köplagen är exempelvis uppenbart olämplig vad gäller långvariga avtalstyper och konsumenttjänstlagen syftar till att skydda konsumenters intressen. Särreglering för olika rådgivningsavtalstyper är en annan normkälla för tolkning av rådgivningsavtal, exempelvis lag om finansiell rådgivning till konsumenter. Det faller dock på sin egen orimlighet att

---

¹⁸¹ Adlercreutz, s. 26.

¹⁸² Lindskog (JT 2010/11), s. 210.

särreglering skulle kunna utgöra allmän reglering. Mängden av analogikällor kan på sätt och vis utgöra ett större problem än vad det skapar klarhet.

Tidigare dominerades det rättsliga materialet enligt Bengtsson av vissa centrala lagar, såsom köplagen och avtalslagen, vari allmänna principer ansågs uttryckta.¹⁸³ Dessa lagar lämpade sig ofta för analogitolkningar och fyllde därmed delvis en funktion som motsvarade den allmänna delen av de stora civilrättskodifikationerna på kontinenten. Bengtsson menar att civilrätten i takt med att det rättsliga materialet har vuxit minskat i klarhet och genomtänkthet och att den som idag söker efter allmänna rättsgrundsatser för att få vägledning måste hantera rättsligt material från flera olika regelsamlingar med olika syften, vilket skapar en osäkerhet för vilka lagar som egentligen lämpar sig för analogier. En del av dessa lagar stämmer med traditionella betraktelsesätt medan andra utformats av önskemål att tillgodose vissa kategorier parter, främst löntagare och konsumenter. Bengtsson menar att utvecklingen verkar hämmande för prejudikatsbildningen då utrymmet för att dra allmänna slutsatser minskar när avgörandena till så stor del behandlar speciella problem. Utvecklingen försvårar därmed enligt Bengtsson för domstolarna att hålla fast vid konsekventa principer i rättstillämpningen. Bristen av sådana principer bakom lagstiftningen är enligt Bengtsson beklagliga, inte minst ur förutsebarhets- och pedagogiska perspektiv och det är därför av vikt att man tar sig tid att försöka överblicka rättsläget i stort innan man vidare utökar rättens omfång.¹⁸⁴

Även om Bengtsson är kritisk till att det rättsliga materialet sväller i omfång är författaren av åsikt att en generell tjänstelagstiftning bör ses som en möjlighet att kodifiera de centrala civilrättsliga principer som även bör utgöra basen för tolkande av särreglering. Konsekvensen av ett införande av en generell tjänstelag torde även ha effekten att behovet av särreglering av olika avtalstyper minskar då förutsebarheten i stort ökar. Även om kodifierad rätt bättre uppfyller rättssäkerhetskrav måste dock förtjänsterna ställas mot avtalsparternas upplevda behov av en sådan lösning och risken för att flexibla rättsliga lösningar omöjliggörs. Det bör även beaktas att yrkesetiska regler i flera fall kan tänkas fylla parternas behov av förutsebarhet och reglering samt vilka konsekvenser ny lagstiftning kan få för redan etablerad särreglering.

Slutligen är författaren av åsikten att NJA 2009 s. 672 förvisso inte är grund nog för att dra långtgående slutsatser angående DCFR:s status som svensk rättskälla. Däremot visar

---

¹⁸³ Här och i det följande: Bengtsson (1991), s. 29 ff.

¹⁸⁴ Bengtsson (1991), s. 44.

rättsfallet att DCFR mycket väl kan användas för juridisk argumentation och få rättslig relevans i framtiden. Då de studerade artiklarna ur DCFR i materiellt hänseende i huvudsak tycks stämma överens med svensk rätt utgör artiklarna enligt författaren en bra referens mot vilken jurister bör pröva och analysera innebörden av allmänna avtalsrättsliga principer. DCFR kan därmed ses som ett berikande komplement till icke reglerad svensk rätt vilket ytterligare kan ifrågasätta behovet av ytterligare rättslig reglering.

Källförteckning

Artiklar

Gorton, Lars, ”Best efforts”, *Journal of Business Law*, 2002, s. 143-162 [cit. Gorton (*Journal of Business Law* 2002)]

Johansson, Svante, ”Analys av ny praxis beträffande uppsägningstid vid återförsäljaravtal på obestämd tid”, *InfoTorg*, 2009-11-20 [cit. Johansson (*Infotorg* 2009)]

Kleineman, Jan, ”Etiskt och rättsligt ansvar för skatterådgivning”, *Forhandlingene ved det 35. nordiske juristmøtet i Oslo 18.-20. august 1999. Del 1. 2000*, s. 441-475 [cit. Kleineman (*NJM* 1999)]

Kleineman, Jan, ”Lender Liability – ett skadeståndsrättsligt perspektiv på 1990-talets finansiella kris”, *Juridisk Tidsskrift nr 2 1992-93*, s. 289-317 [cit. Kleineman (*JT* 1992/93)]

Kleineman, Jan, ”Rådgivarens informationsansvar – en probleminventering”, *Svensk Juristtidning* 1998, s. 185-211 [cit. Kleineman (*SvJT* 1998)]

Kleineman, Jan, ”Tekniska konsulter skadeståndsansvar för vilseledande information”, *Juridisk Tidsskrift nr 4 1994-95*, s. 702-716 [cit. Kleineman (*JT* 1994/95)]

Lindskog, Stefan, ”Recension Fredrik Korling, Rådgivaransvar – särskilt avseende finansiell rådgivning och investeringsrådgivning”, *Juridisk Tidsskrift nr 1 2010/11*, s. 198-220 [cit. Lindskog (*JT* 2010/11)]

Millqvist, Göran, ”Informationsansvar och kontraktsregler. En kommentar till en kommentar”, *Juridisk Tidsskrift nr 2 1995-96*, s. 575-586 [cit. Millqvist (*JT* 1995/96)]

Munukka, Jori, ”Transnationella principer – rättskälla vid bestämningen av återförsäljares rätt till uppsägningstid”, *Ny Juridik*, 1:10, s. 21-31 [cit. Munukka (*Ny Juridik* 2010)]

Nicander, Hans, ”Lojalitetsplikt före, under och efter avtalsförhållanden”, *Juridisk Tidsskrift nr 1 1995/96*, s. 31-46 [cit. Nicander (*JT* 1995/96)]

Ramberg, Christina, ”Uppsägningstid vid långvariga samarbetsavtal”, *Svensk Juristtidning* 2010, s. 94-98 [cit. Ramberg (*SvJT* 2010)]

Sandgren, Claes, ”Debatt - Är rättsdogmatiken dogmatisk?”, Tidsskrift for Rettsvitenskap nr 04-05 2005, s. 648-656 [cit. Sandgren (TfR 2005)].

Schultz, Mårten, ”Europeiska civilrättsprinciper”, Tidsskrift utgiven vid Juridiska Föreningen i Finland, nr 6 2009, s. 762-793 [cit. Schultz (JFT 2009)]

Litteratur

Adlercreutz, Axel, ”Avtalsrätt I”, tolfte upplagan, Studentlitteratur, Lund 2002 [cit. Adlercreutz]

Agell, Anders, ”Rättsdogmatik eller konstruktiv rättsvetenskap”, i Festskrift till Stig Strömholm, Iustus Förlag, Uppsala 1997, s. 35-62 [cit. Agell]

Bengtsson, Bertil, ”Om civilrättens splittring”, i Festskrift till Kurt Grönfors, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1991 [cit. Bengtsson (1991)]

Bengtsson, Bertil, ”Särskilda avtalstyper 1: gåva, hyra av lös sak, lån, förvaring, entreprenadavtal, avtal om arbete på lös sak, sysslomansavtal och andra uppdrag”, andra upplagan, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1976 [cit. Bengtsson (1976)]

Elfström, Jan, ”Rådgivarens professionsansvar”, AB Svensk Byggtjänst, Lund 2003 [cit. Elfström]

Grönfors, Kurt, ”Avtal och omförhandling”, Nerenius & Santéus Förlag AB, Stockholm 1995 [cit. Grönfors]

Hellner, Jan, ”Positivism och metod inom rättsvetenskapen”, i Festskrift till Stig Strömholm, Iustus Förlag, Uppsala 1997, s. 351-373 [cit. Hellner (1997)]

Hellner, Jan, ”Speciell avtalsrätt, Kontraktsrätt, 1 häftet”, fjärde upplagan, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2005 [Hellner (hf1)]

”Speciell avtalsrätt, Kontraktsrätt, 2 häftet”, fjärde upplagan, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2006 [Hellner (hf2)]

Hesser, Jacob, ”Immateriella tjänster”, Studentlitteratur, Danmark 2006 [cit. Hesser]

Håstad, Torgny, ”Den nya köprätten”, femte upplagan, Iustus förlag, Uppsala 2003 [cit. Håstad]

- Kleineman, Jan, "Ren förmögenhetsskada: särskilt vid vilseledande av annan än kontraktspart", Juristförlaget, Stockholm 1987 [cit. Kleineman (1987)]
- Korling, Fredric, "Rådgivningsansvar", Jure Förlag AB, Stockholm 2010 [cit. Korling]
- Lehrberg, Bert, "Uppsatser i bankrätt", Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2002 [cit. Lehrberg]
- Munukka, Jori, "Kontraktuell lojalitetsplikt", Jure förlag AB, Stockholm 2007 [cit. Munukka]
- Nyström, Jan-Åke, "Kontraktsbrott vid agentur- och återförsäljaravtal", fjärde upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2010 [cit. Nyström]
- "Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)". Full Edition, Edited by Christian von Bar and Eric Clive, 2009, Munich, Volume 1 [cit. DCFR, Full Edition (2009), Volume 1]
- "Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)". Full Edition, Edited by Christian von Bar and Eric Clive, 2009, Munich, Volume 2 [cit. DCFR, Full Edition (2009), Volume 2]
- Ramberg, Christina, Ramberg, Jan, "Allmän avtalsrätt", åttonde upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2010 [cit. Ramberg & Ramberg (2010)]
- Ramberg, Christina, "Kontraktstyper", Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2005 [cit. Ramberg (2005)]
- Runesson, Erik, "Rekonstruktion av ofullständiga avtal. Särskilt om köplagens reglering av risken för ökade prestationskostnader", Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1996 [cit. Runesson]
- Tiberg, Hugo, Dotevall, Rolf, "Mellanmansrätt", nionde upplagan, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1997 [cit. Tiberg och Dotevall]
- Twigg-Flesner, Christian, "The Europeanisation of Contract Law", Routledge Cavendish, London 2008 [cit. Twigg-Flesner]

Offentligt tryck

SOU 1979:36 Konsumenttjänstlag

SOU 1984:85 Handelsagentur och kommission. Bet. Av Betalningsansvarskommittén

SOU 2002:41 Konsumentskydd vid finansiell rådgivning

Prop. 1984/85:90 om kontroll av rådgivare, m.m.

Prop. 1984/85:110 om konsumenttjänstlag

Prop. 1988/89:76 om ny köplag

Prop. 1990/91:63 om handelsagentur

Prop. 2002/03:133 Lag om finansiell rådgivning till konsumenter

Prop. 2008/09:88 Ny kommissionslag

The Swedish Government's views on the Green Paper on European contract law, COM (2010) 348 final, 31 januari 2011, Ju2010/6021/L2

Rättsfall

NJA 1957 s. 621

NJA 1974 s. 99

NJA 1977 s. 92

NJA 1981 s. 1091

NJA 1987 s. 417

NJA 1987 s. 692

NJA 1988 s. 262

NJA 1991 s. 600

NJA 1991 s. 625

NJA 1991 s. 725

NJA 1992 s. 243

NJA 1992 s. 502

NJA 1994 s. 532

NJA 1994 s. 598

NJA 1997 s. 127 I och II

NJA 2001 s. 155

NJA 2001 s. 296

NJA 2009 s. 672

Svea hovrätts dom 2006-12-01, mål nr T 6135-05

Sheffield district railway company v. great central railway company [1911] 27 T.L.R. 451

Övrigt

Filmklipp, Linskogs opponering på Korling avhandling, Infotorg Juridiks hemsida, publicerad den 12 mars 2010,

<http://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/WebTV/article146158.ece>

Tidpunkt för förstagångsregistrering på kursen HRO800 (30.0 HP): HT 2011 (2011-08-31).
Respondering genomfördes den 9 januari 2012. Opponering (av annan students uppsats)
kommer att genomföras den 13 januari 2012.